

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
«ΕΝΩΣΕΩΣ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ»
ΕΤΟΣ 52ο - ΑΡΙΘ. ΦΥΛ. 406
ΙΟΥΝΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2010
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΚΟΥΦΑ 71Α & ΜΑΣΣΑΛΙΑΣ
106 80 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 210 3633618 - FAX: 210 3634636

ΑΥΣΤΗΡΟ ΜΗΝΥΜΑ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ

Προσκυνηματική η Θ. Λειτουργία στην Παναγία Σουμελά

Συγκίνηση και χαρά προκάλεσε σε όλο τον Ελληνισμό η είδηση ότι έπειτα από 88 χρόνια στις 15 Αυγούστου θα τελεστεί στη Μονή Παναγία Σουμελά του Πόντου Θ. Λειτουργία, στην οποία θα προεξάρχει ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος. Παρά τα συναισθήματα αυτά, το Φανάρι φαίνεται να απασχολεί το ενδεχόμενο να εκδηλωθούν έξαλλες πράξεις από ανεύθυνα στοιχεία που θα εισέλθουν στο χώρο της Μονής. Γι' αυτό ο Οικουμενικός Πατριάρχης (στη φωτογραφία με τον Ιβάν Σαββίδη, βουλευτή της Ρωσικής Δούμα και πρόεδρο της Διεθνούς Συνομοσπονδίας Ποντίων) έσπευσε να προσδιορίσει ότι ο χαρακτήρας της Θ. Λειτουργίας είναι προσκυνηματικός και να συστήσει την αποφυγή κάθε κίνησης που θα μπορούσε να επισκιάσει το θρησκευτικό χαρακτήρα του ιστορικού αυτού γεγονότος.

ΣΕΛ. 16

ΔΙΑΚΟΠΕΣ

Λόγω της ετήσιας άδειας του προσωπικού, τα Γραφεία και η Βιβλιοθήκη της Ενώσεως Σμυρναίων θα παραμείνουν κλειστά από 6 Αυγούστου έως 3 Σεπτεμβρίου 2010.

Η πρώτη εκδήλωση για τη νέα σωματειακή χρονιά θα συμπέσει με τον εορτασμό της μνήμης του Αγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης (βλ. σελ. 3) και θα πραγματοποιηθεί στις 12 Σεπτεμβρίου. Θα εκδοθεί σχετική ανακοίνωση.

Καλό Καλοκαίρι

Συνεχίζεται η αποστολή μηνυμάτων για τη δημιουργία του Μουσείου

Προσωπικότητες και φορείς του προσφυγικού κόσμου συμπαραστέκονται στον αγώνα για τη δημιουργία του μεγάλου Μουσείου του Ελληνισμού της Ανατολής στο χώρο των προσφυγικών πολυκατοικιών της λεωφ. Αλεξάνδρας. Στα γραφεία της Ενώσεως Σμυρναίων καταφθάνουν μηνύματα, με τα οποία εκπρόσωποι των οργανωμένων δυνάμεων του προσφυγικού κόσμου και απλοί πολίτες απαιτούν από την Πολι-

τεία να υλοποιήσει ένα διαχρονικό αίτημα των Ελλήνων της Ανατολής, το οποίο από

το 1958 και μετά λιμνάζει στους προθαλάμους των υπουργικών γραφείων.

Προς τα Μέλη και τους Φίλους της Ενώσεως Σμυρναίων

Εάν διαθέτετε ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail) σας παρακαλούμε θερμά να μας ενημερώσετε στη διεύθυνση

ensmyrn@otenet.gr

Μας βοηθήτε να επικοινωνούμε μαζί σας σε ηλεκτρονική μορφή ταχύτερα και χωρίς τα έξοδα που απαιτεί η συνηθισμένη αλληλογραφία.

ΕΝΙΣΧΥΣΤΕ ΤΗ «ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΗΧΩ» ΓΙΑ ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΕΙ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ

Οι «Πρωταγωνιστές» στα Αλάτσατα

Της ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΜΑΣΤΡΟΣΤΑΜΑΤΗ*

Οι «Πρωταγωνιστές» του Mega με τον καταξιωμένο και συμπαθέστατο δημοσιογράφο Σταύρο Θεοδωράκη είναι από τις λίγες πολύ καλές τηλεοπτικές εκπομπές. Τα δυνατά στοιχεία που κάνουν αυτήν την εκπομπή να ξεχωρίζει και να έχει φανατικό κοινό είναι η ευαισθησία με την οποία προσεγγίζονται οι πρωταγωνιστές της, άνθρωποι της καθημερινότητας, χωρίς καμία κριτική διάθεση από τη δημοσιογραφική ομάδα.

Κακή έκπληξη όμως περίμενε εμάς τους απογόνους των Αλατσατιανών λίγο πριν τα μεσάνυχτα της Κυριακής 23 Μαΐου, όταν βγήκε στον αέρα η εκπομπή με θέμα: «α Έλληνες στα τουρκικά παράλια». Παρακολούθησαμε τον Έλληνα δημοσιογράφο να μη σταθμίζει σημαντικά ιστορικά γεγονότα που άπτονται του θέματος με το οποίο καταπιάστηκε και στη συνέχεια να μας λέει τούρκικες εκδοχές και γνωστά τούρκικα διπλωματικά παραμύθια. Επικεντρωμένος στο ενδιαφέρον του αυτό για την προβολή απλών καθημερινών Τούρκων πολιτών τελικά μετέφερε στο ελληνικό κοινό μια διαστρεβλωμένη ιστορική αλήθεια.

Από τα πρώτα κιόλας λεπτά της εκπομπής ο Σταύρος Θεοδωράκης, μέσα στο καραβάκι που εκτελεί τα δρομολόγια Κορδελιό - Σμύρνη - Κορδελιό, και για να τονίσει την αποποίηση κάθε προκατάληψης για τον τούρκικο λαό, έσπευδε να μας δηλώσει ότι κάνει αυτό το ταξίδι απλά ως άνθρωπος και όχι ως Έλληνας και χριστιανός. Εννοώντας βέβαια ότι οι διαφορές μας δεν θα είχαν καμία θέση σε αυτήν την εκπομπή αφού αυτό που επιχειρούσε ήταν η ανθρώπινη προσέγγιση. Ως απόγονοι Μικρασιατών που επί χρόνια ταξιδεύουμε εκεί και ερχόμαστε σε επαφή με αυτούς τους ίδιους Τούρκους που συνάντησε ο δημοσιογράφος σεβόμενοι τη διαφορετικότητά τους, δεν διαφωνήσαμε καθόλου με τη δήλωσή του αυτή. Γνωρίζοντας όμως καλά και τα πρόσωπα που συνάντησε εκείνος αλλά και την ιστορία από πρώτο χέρι διατηρήσαμε μια επιφύλαξη που δικαιώθηκε στη συνέχεια της εκπομπής.

Κατά την είσοδό του στην πόλη των Αλατσάτων ο κ. Θεοδωράκης ανα-

πολη» και πως η ονομασία της (σύμφωνα με μια τούρκικη εκδοχή) προέρχεται από ένα παρδαλό άλογο, στα τουρκικά «Αλατζά - Ατ». Ο ίδιος πάντως γνώριζε και την άλλη εκδοχή, σύμφωνα με την οποία, η ονομασία «Αλάτσατα» προέρχεται από τον ενικό της λέξης «αλάτσι» (= αλάτι, αλάς) στην οποία προστίθεται η κατάληξη - ατα (αλάτσι - αλάτσατα).

Στα Αλάτσατα συνάντησε πρώτα τον Κιαζίμ Ινάμ, γιο πρόσφυγα Τουρκοκρατικού και στη συνέχεια τον Ομέρ Ονάλ, έναν πρώην ιμάμη της πόλης. Συνομιλώντας φιλικό με τον Τουρκοκρατικό Σταύρος Θεοδωράκης τον ρωτάει για το «διωγμό» της οικογένειάς του από τα πατρογονικά εδάφη της Κρήτης το 1923 και ο Τουρκοκρατικός του απαντάει: «Ναι», ότι διώχτηκαν δηλαδή.

Κι εμείς βρεθήκαμε να ρωτάμε: «Από ποιον και πώς εκδιώχτηκε από την Κρήτη η οικογένεια του Τουρκοκρατικού Κιαζίμ Ινάμ; Ποιον «διωγμό» υπέστησαν οι σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λωζάνης ανταλλαχθέντες Τουρκοκρατικοί το 1923; Πόσο εύκολα ως Έλληνας δημοσιογράφος χρησιμοποιούσε τη λέξη «διωγμό» για τους Τουρκοκρατικούς, που μέχρι και τις περιουσίες τους πούλησαν πριν εγκαταλείψουν την Κρήτη με σκοπό της μετεγκατάστασή τους στα Αλάτσατα;

Αναρωτιόμαστε επίσης πόσο ανυποψίαστος μπορεί να ήταν τελικά ο Έλληνας δημοσιογράφος μπροστά στον Τουρκοκρατικό ο οποίος εμφανώς φύλαγε τα λόγια του, αρκούμενος μόνο σε μερικές μαντινάδες και που σύντομα προφασίστηκε ότι στενοχωρήθηκε από τις αναμνήσεις, για να τελειώνει μαζί του;

Στη συνέχεια ο δημοσιογράφος πήγε στο τζαμί, της εκκλησίας των Εισοδίων της Θεοτόκου, που αυτόν τον καιρό πραγματοποιείται η αποκατάστασή του και η μετατροπή του σε μουσείο. Έκπληκτοι παρακολουθήσαμε τα ακόλουθα που παραθέτουμε όπως ακριβώς ειπώθηκαν και παρουσιάστηκαν στην εκπομπή:

Σταύρος Θεοδωράκης: «Γι αυτό το τζαμί έχω ακούσει μια απίστευτη ιστορία. Πριν από αρκετά χρόνια ο ι-

στιανικό. Εκλείσε το τζαμι, πήρε τηλέφωνο στο Υπουργείο Πολιτισμού, ειδοποίησε και τα κανάλια και είπε ότι εδώ υπάρχει ένας θησαυρός, ελάτε να τον ανακαλύψετε...»

Ακολουθεί ο ερχομός του ιμάμη Ομέρ Ονάλ και ο Σταύρος Θεοδωράκης σχολιάζει: «...ο τολμηρός ιμάμης που αγωνίστηκε για να γίνει μουσείο το ένα και μοναδικό τζαμί του χωριού του. Για να δούμε λοιπόν, τι λέει και στα δύσκολα!..»

Στη συνέχεια τον ρωτάει: «Πώς είναι δηλαδή να χάνει μια περιοχή ένα τζαμί για να κερδίσει ένα μουσείο;»

Ο Ομέρ Ονάλ απαντάει: «Όταν ήμουνα εδώ ιμάμης, ο δήμαρχος είπε να βάψουμε το τζαμί. Ο μπουγιατζής όμως βρήκε εικόνες του Ιησού και της Παναγίας. Κάποιοι είπαν να ασπρίσουμε τους τοίχους και να συνεχίσουμε εδώ να κάνουμε την προσευχή μας. Εγώ τους είπα ότι δεν πρέπει να χρησιμοποιήσουμε αυτήν την εκκλησία για τζαμί! Μίλησα στο κανάλι D και στην Hurriyet. Εξήγησα ότι θα ήταν καλύτερο για την πατρίδα μας αν δείχναμε τις παλιές εικόνες σε όλο τον κόσμο. Θα έρχονταν τουρίστες για να δουν το μνημείο και έτσι όλοι θα κέρδιζαν από αυτό. Στο χωριό φώναζαν: «και που θα προσευχόμαστε;» Τους πρότεινα λοιπόν να λειτουργεί τις Παρασκευές σαν τζαμί και τις Κυριακές σαν εκκλησία (!). Είμαι περήφανος που τελικά με άκουσαν ο δήμαρχος και η κυβέρνηση και αποφάσισαν να κάνουν το τζαμί μουσείο, να έρχονται οι άνθρωποι, να βλέπουν τις εικόνες και να δοξάζουν και το Θεό και τον Αλλάχ».

Στο τέλος της συνομιλίας με τον Τουρκοκρατικό Κιαζίμ Ινάμ, ο Σταύρος Θεοδωράκης απευθυνόμενος στο τηλεοπτικό κοινό αναρωτήθηκε: «Πώς μπορεί ο ίδιος τόπος για άλλους να είναι καταφύγιο και για άλλους ο τόπος της καταστροφής!». Κι εμείς αναρωτηθήκαμε αν τελικά ο Έλληνας δημοσιογράφος κατάλαβε ότι οι Τούρκοι, αλλά τον δούλευαν - επί το κομψότερον: .

Γιατί και στους σεισμούς της Νικομήδειας, για να γλυτώσουν οι εργολάβοι τις αποζημιώσεις, έβαλαν

τους ιμάμηδες στα τζαμιά να λένε στους πιστούς ότι είναι βουτηγμένοι στην αμαρτία και γι αυτό ο Αλλάχ κουνάει τη γη.

Γιατί ο υπεύθυνος συντηρητής του τζαμιού των Αλατσάτων, σύμφωνα με δική του ομολογία, προς τη γράφουσα, βρήκε πάνω από δέκα στρώματα μωσαϊκής, δεδομένου ότι η εκκλησία μετατράπηκε σε τζαμί το 1938 και έτσι λειτουργούσε ανελλιπώς μέχρι πρότινος που ξεκίνησαν οι εργασίες αποκατάστασης με εντολή του Υπουργείου Πολιτισμού.

Γιατί ο ιμάμης τελικά του απέκρυψε ότι αυτό δεν είναι το μοναδικό τζαμί της πόλης, αφού λίγα μέτρα πιο κάτω υπήρχε από πάντα το Χατζή-Μεμίς τζαμί που μέχρι πρότινος το χρησιμοποιούσαν ως αποθήκη και τώρα λειτουργεί κανονικά ως τζαμί.

Και γιατί δεν χρειάζεται η ελληνο-χριστιανική προκατάληψη για να καταλάβεις ότι σε μια συντηρητική τούρκικη πόλη, προκειμένου να εκτελέσεις ως δήμαρχος την εντολή του Υπουργείου Πολιτισμού «περί μετατροπής του τζαμιού σε χριστιανικό μουσείο στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης του δήμου» χρειάζεσαι οπωσδήποτε τη βοήθεια του ιμάμη. Διαφορετικά αποχαιρετάς για πάντα το δημαρχείο, χώρια που κινδυνεύεις να σε λιντσάρουν ως δήμαρχο.

* Η Μαριάννα Μαστροσταμάτη είναι μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου Αλατσατιανών

Ευχαριστούμε θερμά

Για τις ευγενικές προσφορές τους στην Ένωση Σμυρναίων που εμπλουτίζουν τις Συλλογές του σωματείου μας ευχαριστούμε θερμά:

Την κ. Αναστασία Διαγγελάκη για το ιστορικό φωτογραφικό λεύκωμα *Η Καλαμαριά γράφει ιστορία 1940-1967*.

Από τη επιβίωση στη δημιουργία. Εκδ. Ιστορικό Αρχείο Πρόσφυγικού Ελληνισμού Δήμου Καλαμαριάς, Θεσσαλονίκη 2004 και το βιβλίο George A. Vassiadis, *The Syllagos movement of Constantinople and Ottoman Greek education 1861-1923*. Centre for Asia

Minor Studies, Αθήνα 2007.

Τον κ. Γεώργιο Αλεβίζο για τη φωτογραφία του αρχιμανδρίτη Ιάκωβου Αρχατζικάκη, εφημέριου του ναού των Γενεθλίων του Προδρόμου στο Μπουτζά, που βρήκε μαρτυρικό από τους Τούρκους.

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΗΧΩ

Διμηνιαία έκδοση της
«ΕΝΩΣΕΩΣ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ»

Γραφεία:
Σκουφά 71Α & Μασσαλίας
106 80 Αθήνα
Τηλ.: 210 3633618 Fax: 210 3634636
E-mail: Ensmyrn@otenet.gr
www.enosismyrneon.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ:
Ευάγγελος Τσίρκας

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ:
Νίκος Βικέτος

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ-ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ:
Κορίνα Σπηλιώτη

ΠΑΡΑΓΩΓΗ:
PRESS LINE
Μάγερ 11 - 104 38 Αθήνα
Τηλ.: 210 5225.479

Ενυπόγραφα κείμενα εκφράζουν απόψεις των συγγραφέων και δεν απηχούν κατ' ανάγκη θέσεις της εφημερίδας ή της Ένωσης Σμυρναίων.

Η εορτή του Ιερομαρτύρων του 1922

Με λαμπρότητα θα εορταστεί η μνήμη του Αγίων ιερομαρτύρων Χρυσοστόμου Σμύρνης, Γρηγορίου Κυδωνίων, Αμβροσίου Μοσχονησίων, Προκοπίου Ικονίου, Ευθυμίου Ζήλων και των συν αυτοίς αναιρεθέντων κληρικών και λαϊκών κατά τη Μικρασιατική Καταστροφή την Κυριακή 12 Σεπτεμβρίου 2010 στον Ι. Ναό της Αγίας Παρασκευής Αττικής.

Όπως έγινε γνωστό από την Ένωση Σμυρναίων, η οποία κατά πάγια παράδοση που ακολουθεί από το πρώτο έτος της αγιοκατάταξης των ιερομαρτύρων τιμά πανηγυρικά τη μνήμη τους σε διάφορες περιοχές της Αρχιεπισκοπής και των ομόρων Ι. Μητροπόλεων, όπου κατοικούν Μικρασιάτες πρόσφυγες, ο φετινός εορτασμός θα πραγματοποιηθεί στον Ι. Ναό της Αγίας Παρασκευής του ομωνύμου Δήμου της

Αττικής. Κατά την αρχιερατική Θ. Λειτουργία θα προεξάρχει ο σμυρναϊκής καταγωγής θεοφιλέστατος επίσκοπος Θερμοπυλών κ. Ιωάννης.

Η φετινή λατρευτική εκδήλωση τελείται με τη συμβολή του Πολιτιστικού Συλλόγου Μικρασιατών Ανατ. Αττικής, που εδρεύει στο Δήμο της Αγίας Παρασκευής και θα συμμετάσχει σ' αυτήν η Ένωση Μικρασιατών Λαμίας.

Τιμές στον Μικρασιάτη Καθηγητή Ευάγγελο Δ. Θεοδώρου

Ομοτίμος Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής και πρώην Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Ευάγγελος Θεοδώρου, που γεννήθηκε το 1921 στο Αϊδίτι της Μικράς Ασίας και έζησε τις οδύνες της προσφυγιάς στον Πειραιά, είναι από το 1993 Τακτικό Μέλος της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας των Επιστημών και των Τεχνών, που εδρεύει στο Salzburg. Η Ακαδημία αριθμεί σήμερα 1400 περίπου μέλη από 45 ευρωπαϊκές χώρες, ανάμεσά τους 25 Έλληνες, τα οποία αναλόγως προς την επιστημονική ή καλλιτεχνική ειδικότητά τους ανήκουν σε μία από τις επτά τάξεις της Ακαδημίας.

Το 2006 έγινε η τιμή στον κ. Ευ. Θεοδώρου να ανακηρυχθεί Επίτιμος Πολίτης (Ehrenbürger) για τις «μεγάλες υπηρεσίες» (grosse Dienste) προς το Ανώτατο αυτό πνευματικό Ίδρυμα με την πολυδιάστατη διακλαδική μορφωτική και πολιτιστική ακτινοβολία.

Στις 9.12.2009 η Ακαδημία εξέλεξε τον καθηγητή Θεοδώρου «Επίτιμον Συγκλητικόν» προς αναγνώριση των υπηρεσιών του προς την Ακαδημία. Του το γνωστοποίησε με επιστολή του ο πρόεδρος της Ακαδημίας επιφανής καρδιοχειρουργός και διευθυντής της Καρδιολογικής Κλινικής

Ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας των Επιστημών και Τεχνών καθηγητής Unger παραδίδει στον καθηγητή Ε. Θεοδώρου το δίπλωμα της ανακήρυξής του εις Επίτιμο Συγκλητικό της Ακαδημίας του Salzburg. Πίσω από τον κ. Θεοδώρου διακρίνονται καθισμένοι ο πρόεδρος του Montenegro και η δήμαρχος του Salzburg.

του Πανεπιστημίου του Salzburg καθηγητής Felix Unger.

Στις 6 Μαρτίου 2010 στη Μεγάλη Αίθουσα Τελετών της Βιβλιοθήκης Max Gandolph (Salzburg) πραγματοποιήθηκε η εορταστική υποδοχή του νέου «Επίτιμου Συγκλητικού», παρουσία

του Προέδρου της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, του Πρωθυπουργού του Montenegro και της Δημάρχου της πόλεως Salzburg. Συγκινημένος ο καθηγητής Θεοδώρου άκουσε να διαβάζεται η λατινιστί συντεταγμένη Laudatio, μέρος της οποίας αναγράφεται

και στο δίπλωμα που του επιδόθηκε και με χαρά δέχθηκε την αλυσίδα με το στρογγυλό αργυρό έμβλημα του «Επίτιμου Συγκλητικού», που του κρέμασε στο στήθος ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας των Επιστημών και των Τεχνών καθηγητής Unger.

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΑ ΠΕΝΘΗ

Πλήρης ημερών έφυγε από κοντά μας στις 7.5.2010 και κηδεύτηκε την επομένη, το πρωί, από το Κοιμητήριο του Βύρωνα ο **Γεώργιος Αρώνης**, παλαιό μέλος της Ενώσεως Σμυρναίων, από τους τελευταίους επιζώντες συμπατριώτες που έφτασαν στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή.

Ο μεταστάς γεννήθηκε στα Βουρλά το 1913 και το 1922 βρέθηκε πρόσφυγας στη Χίο και μετά στην Αίγινα. Από το 1923 και έως το θάνατό του εγκαταστάθηκε στο Βύρωνα. Στις οικογένειες των παιδιών του, στα εγγόνια και τα δισέγγονά του τα θεράμα μας συλλυπητήρια.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Η Πολιτιστική Ένωση Μικρασιατών Ν. Ιωνίας «Η Καπαδοκία» ευχαριστεί μέσω της εφημερίδας «Μ. Ηχ.» τους κυρίους Νικόλαο Λουκίδη και Άγγελο Παπανικολάου, που πρόσφεραν τα ποσά των 100 και 50 ευρώ, αντίστοιχα, υπέρ των σκοπών του Συλλόγου εις μνήμην **ΕΛΛΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ**.

«Έφυγε» ο Αυγουστίνος Καμπάς

Ο βραβευμένος από την Ακαδημία Αθηνών
πρώην πρόεδρος της Εστίας Ν. Σμύρνης

Ο κατάλογος με τους ανθρώπους του προσφυγικού κόσμου που έφυγαν από τον κόσμο μας, υπηρετώντας με υποδειγματική αφοσίωση την υπόθεση της μικρασιατικής μνήμης, δεν είναι μεγάλος. Έτσι κάθε απώλεια που σημειώνεται συνοδεύεται από την αίσθηση του μεγάλου κενού που δημιουργείται. Τέτοια είναι και η περίπτωση του πρώην προέδρου της Εστίας Ν. Σμύρνης, Αυγουστίνου Γ. Καμπά που χάσαμε πρόσφατα. Ο Αυγουστίνος (ο Αύγουστος για τους συγγενείς και τους φίλους) γεννήθηκε πριν 85 χρόνια στο Αγρίνιο από γονείς, τον Γεώργιο και τη Φλώρα, που ήρθαν πρόσφυγες από τη Μ. Ασία. Αφού ολοκλήρωσε τις εγκύκλιες σπουδές του, εισήλθε στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων και σταδιοδρόμησε στο στρατό Ξηράς, εξελιχθείς μέχρι το βαθμό του ταξίαρχου. Για τις υπηρεσίες του προς την πατρίδα έλαβε πολλά ελληνικά παράσημα.

Χρημάτισε κοσμήτορας της Εστίας Ν. Σμύρνης, εν συνεχεία γεν. γραμματέας της και τέλος πρόεδρός της. Διετέλεσε επίσης

γεν. γραμματέας και εν συνεχεία πρόεδρος της Ομοσπονδίας Προ-

(Συνέχεια στη σελ. 7)

ΕΝΩΣΙΣ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2009

ΕΣΟΔΑ	€	€	ΕΞΟΔΑ	€	€	€
ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΤΗΝ 31.12.2008		145.964,19	ΠΛΗΡΩΜΕΣ-ΔΑΠΑΝΕΣ			61.532,31
Καταθέσεις στην Εθνική	143.945,24		Γενικά έξοδα	15.374,41		
Καταθέσεις στη ΑΛΦΑ	1.410,53		Ενοίκιο αποθήκης	870,24		
Μετρητά στο ταμείο	608,42		Κοινόχρηστα	3.141,71		
ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ - ΠΡΟΣΟΔΟΙ		58.222,73	Μισθοδοσία	16.900,00		
Συνδρομές	11.460,00		ΙΚΑ Εργοδ. Εισφορά	4.742,15		21.642,15
Εγγραφή νέων μελών	700,00		Παροχή υπηρεσιών	2.460,00		
Δωρεές	3.620,00		Δαπάνες ακινήτων	1.339,62		
Ενισχύσεις	8.000,00		Δαπάνες εφημερίδος	6.501,95		
Διάθεση βιβλίων	482,00		Εκδηλώσεις	7.604,67		
Μισθώματα ακινήτων	23.842,73		Εκδόσεις	-----		
Φιλικές συνδρομές εφημερίδος	1.549,00		Φόροι - Απόδοση Φ.Π.Α.	2.567,56		
Έσοδα εκδηλώσεων	8.569,00		Συνδρομές	30,00		
ΤΟΚΟΙ		366,85	ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΤΗΝ 31.12.2009			143.021,46
Καταθέσεις στην Εθνική	363,60		Καταθέσεις στην Εθνική	141.021,01		
Καταθέσεις στη ΑΛΦΑ	3,25		Καταθέσεις στη ΑΛΦΑ	1.413,78		
ΣΥΝΟΛΟ		204.553,77	Μετρητά στο ταμείο	586,67		
						204.553,77

Αθήνα 2 Μαρτίου 2010

Ο Γενικός Γραμματέας
Ν. ΒΙΚΕΤΟΣ

Ο Πρόεδρος
Ε. ΤΣΙΡΚΑΣ

Ο Ταμίας
Ν. ΙΣΗΓΟΝΗΣ

Τιμή στον Πέτρο Λινάρδο

ΣΤΙΣ 30 Ιουνίου 2010, ημέρα Τετάρτη, στις αθλητικές εγκαταστάσεις του Εθνικού Γυμναστικού Συλλόγου με αφορμή την ετήσια εκδήλωση για τη λήξη της αθλητικής περιόδου τιμήθηκε από το ιστορικό αθλητικό σωματείο της Αθήνας ένας «δικός μας άνθρωπος», ο διακεκριμένος δημοσιογράφος και ιστορικός του αθλητισμού Πέτρος Λινάρδος για την προσφορά 60 χρόνων στη δημοσιογραφία του «Ευ αγωνίζεσθαι». Την

Π. Λινάρδος

τιμητική πλακέτα τού παρέδωσε ο Αντώνιος Κουνάδης, ακαδημαϊκός, παλαιός πρωταθλητής του στίβου και πρόεδρος του Εθνικού Γ.Σ.

Ο κ. Λινάρδος είναι μέλος της Ενώσεως Σμυρναίων και επί σειρά ετών συνεργάτης της εφημερίδας μας. Όσοι τον γνωρίσαμε και συνεργαστήκαμε μαζί του αισθανόμαστε υπερήφανοι γι' αυτόν. Η Ένωση Σμυρναίων και η «Μικρασιατική Ηχώ» τον συγχαίρουν θερμά και του εύχονται υγεία και δύναμη για να συνεχίζει το δημιουργικό του έργο.

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ

Με παρέμβασή τους στο ΥΠΠΟ-Τ σταμάτησαν την κατεδάφιση προσφυγικού σχολείου στο Βύρωνα

ΤΟ ΠΡΩΙ της 16ης Ιουνίου έστειλαν την πρόσκληση για τη σύγκληση του Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων, προκειμένου να αποφασίσει για τον χαρακτηρισμό ή μη ως διατηρητέου του αρχικού κτιρίου του Δημοτικού Σχολείου «Χαραλαμπίδου» στο Βύρωνα και λίγες ώρες μετά πήραν την απόφαση να το κατεδαφίσουν! Το περίεργο είναι πως μόνο τέσσερις από τους δέκα εννιά ενδιαφερόμενους φορείς ειδοποιήθηκαν εγκαίρως για να

παραστούν στη συνεδρίαση, ενώ οι υπόλοιποι που αντιτίθενται στην κατεδάφιση έλαβαν την πρόσκληση κατόπιν ... ενοχής και ως εκ τούτου δεν είχαν την ευκαιρία να αναπτύξουν τις απόψεις τους.

Για την υπόθεση ενημερώθηκε από την πρόεδρο της Ένωσης Μικρασιατών Βύρωνα Μαριάννα Μαστροσταμάτη, η γ. γ. του ΥΠ.ΠΟ.Τ. Λίνα Μενδώνη, η οποία υποσχέθηκε ότι θα ερευνήσει το θέμα της νομότυπης σύγκλησης του οργάνου.

Η άμεση αντίδραση των φορέων που αγωνίζονται για τη διάσωση του προσφυγικού σχολείου, είχε ως αποτέλεσμα να ανακόψει τα σχέδια εκείνων που ονειρεύονται το γκρέμισμα του ιστορικού σχολείου. Από έγκυρη πηγή πληροφορηθήκαμε ότι ύστερα από τις αιτήσεις αναπομπής, που κατέθηκαν από φορείς που δεν κλήθηκαν εγκαίρως στη συνεδρίαση, το Συμβούλιο θα συνέλθει εκ νέου. Τώρα όλα τα ενδεχόμενα είναι ανοικτά.

ΝΕΕΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΙΣ

■ Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου Σμυρναίων Μικρασιατών «Ιωνική Εστία Θεσσαλονίκης», που προέκυψε από τις αρχαιρεσίες της 31ης Μαΐου 2010, συγκροτήθηκε σε σώμα με την ακόλουθη σύνθεση:

Πρόεδρος: Μελοπομένη Ρεϊζογλου – Ζαβιτσανάκη. Αντιπρόεδρος: Επαμεινώνδας Σουσαμολγλου. Γεν. Γραμματέας: Δανάη Τσαουσούγλου – Σοφιανού. Εφορος Δημοσ. Σχέσεων: Νικόλαος Ρέγκος. Υπευθ. Βιβλιοθήκης: Νικόλαος Χόρ-

μπος. Σύμβουλοι: Γεώργιος Κουντουρατζής, Ιωάννης Πάλλας, Ιωάννης Παναγιώτου, Δημήτριος Ράλλης και Φώτιος Τσιριγώτης.

■ Μετά από τις εκλογές που έγιναν την Κυριακή 13/6, το νέο Διοικητικό Συμβούλιο της Ένωσης Μικρασιατών Θήβας συγκροτήθηκε σε σώμα. Η σύνθεσή του είναι η εξής: Πρόεδρος: Αποστόλης Δαγδελένης. Αντιπρόεδρος: Αγνή Δεληκωνσταντίνου. Γεν. Γραμματέας: Δημήτρης Παντέλας. Ταμίας: Γιώργος Γελέκας. Εφορος: Αντώνης Φωτιάδης. Σύμβουλοι: Τάσος Σαμιώτης και Νίκος Στρατέλος.

ΕΝΩΣΙΣ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ-ΕΞΟΔΩΝ 2010

ΕΣΟΔΑ	€	ΕΞΟΔΑ	€
Συνδρομές - Εγγραφή νέων μελών	9.500,00	Μισθοδοσία - Ι.Κ.Α.	22.500,00
Δωρεές - Φιλική συνδρομή στη Μικρασ. Ηχώ	5.500,00	Δαπάνες εφημερίδος	8.000,00
Ενισχύσεις	7.500,00	Δαπάνες ακινήτων	2.000,00
Μισθώματα	26.000,00	Εκδηλώσεις	10.000,00
Πώληση βιβλίων	2.000,00	Εκδόσεις	15.000,00
Λοιπά έσοδα (εκδηλώσεις-διαφημίσεις)	10.000,00	Φόροι	3.000,00
Σύνολο	60.500,00	Γενικά έξοδα	22.000,00
		Σύνολο	82.500,00

Αθήνα 2 Μαρτίου 2010

Ο Πρόεδρος
Ε. ΤΣΙΡΚΑΣ

Ο Γενικός Γραμματέας
Ν. ΒΙΚΕΤΟΣ

Ο Ταμίας
Ν. ΙΣΗΓΟΝΗΣ

Ύστερα από τη δημοσίευση στη Μ.Ηχ. (αρ. φύλλον 403, Νοέμβριος 2009) κάποιων στοιχείων που συνέλεξα από πρόσφυγες για την περίφημη Βουρλιωτίνα Έλλη, η οποία λέγεται ότι ενέπνευσε το ομώνυμο τραγούδι, γνωστό ήδη από τη δεκαετία του 1910, κάποιο μεσημέρι δέχθηκα ένα τηλεφώνημα-έκπληξη. Ήταν η εγγονή της Έλλης, που ήθελε πολύ ευγενικά να διαμαρτυρηθεί, γιατί ο κόσμος ασχολείται ακόμη με τη γιαγιά της, ενώ δεν ξέρει την πραγματική αλήθεια και ο καθένας λέει το μακρύ του ή το κοντό του. Στην τηλεφωνική μας συνδιάλεξη, παρεκίνησα την κυρία Ελένη Περιβόλα να γράψει για την εφημερίδα μας όλα όσα ξέρει σχετικά με τη ζωή και τη δράση της ξακουστής καλλονής του Βουρλά, για την οποία τελικά τόσα πολλά αναληθή, εσφαλμένα ή μπερδεμένα έχουν λεχθεί και γραφεί κατά καιρούς. Μου έγραψε, λοιπόν, η κυρία Ελένη ένα μακροσκελές γράμμα, με πολλές πληροφορίες από πρώτο (και αδιαμφισβήτητο) χέρι για τη γιαγιά της, το οποίο παραθέτω εδώ ατόφιο, εκτός από μερικές συμπληρώσεις που έγιναν εκ των υστέρων, για την καλύτερη πληροφόρηση των αναγνωστών. Ευχαριστώ ολόθερμα την κυρία Ελένη Περιβόλα – Πιπίνη για τη σπουδαία και μοναδική παρέμβασή της πάνω στο δύσκολο αυτό θέμα και για τη χαρά της συνομιλίας μας.

Θοδωρής Κοντάρης

Η αληθινή ιστορία της Έλλης

Γραμμένη από την εγγονή της
Ελένη Περιβόλα
ειδικά για τη «Μικρασιατική Ηχώ»

Η γιαγιά μου Έλλη γεννήθηκε γύρω στα 1886 στα Βουρλά της Ιωνίας. Το κανονικό της όνομα ήταν Ελένη – αυτό που έδωσαν και σε μένα – αλλά οι Βουρλιώτες συνήθιζαν πολύ ως υποκοριστικό του Ελένη το όνομα Έλλη. Το πατρικό της επίθετο ήταν Τενεκίδου και είχε ακόμη έναν αδελφό μεγαλύτερό της, το Μίλτο. Καταγόταν από πολύ καλή οικογένεια της πόλης, με συγγενείς που σπούδασαν στην Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης. Από την οικογένεια Τενεκίδου καταγόταν και η μητέρα του μεγάλου μας ποιητή Γιώργου Σεφέρη. Η γιαγιά μου έλεγε ότι ο εφοπλιστής Κιουζές-Πεζάς ήταν συγγενής της και ότι είχε ένα θείο πρόσβη, ο οποίος την καλούσε πολύ συχνά στο σπίτι του.

Όταν ήταν οκτώ μηνών, οι γονείς της την πήγαν σε ένα πανηγύρι, όπου ο πατέρας της σκοτώθηκε από αδέσποτη σφαίρα. Η ίδια έλεγε πολλές φορές ότι, ύστερα απ' αυτό το περιστατικό, φάνηκε πως από μικρή δεν είχε καλό ριζικό. Θεωρούσε πολύ άτυχο τον εαυτό της, σχεδόν από τότε που γεννήθηκε.

Η μητέρα της Στέλλα ξαναπαντρεύτηκε με τον Λαμπρικίδη και τα τρία παιδιά τους, ο Αρυσείδης, ο Λάμπρος κι η Ελπινίκη, σπούδασαν στην Ευαγγελική Σχολή και έγιναν εκλεκτά μέλη της κοινωνίας, ακόμη κι όταν ήρθαν στην Ελλάδα. Η Έλλη κράτησε πολύ καλές σχέσεις με όλους τους συγγενείς της, τόσο εκείνη, όσο και τα παιδιά της.

Τα χρόνια πέρασαν, η Έλλη

μεγάλωσε κι έγινε μια καλή και πολύ όμορφη κοπέλα. Ήταν καλλονή και πολλά παλικάρια την καλόβλεπαν. Ένας απ' αυτούς ήταν ο Γιάννης Περιβόλας, γόνος της γνωστής βουρλιώτικης οικογένειας των Πρεβολαίων ή Περιβολαίων, όμορφο παλικάρι, πολύ άντρας, ψηλός, λεβέντης, με μεγάλη περιουσία. Μόνο που δεν ανήκε στην ίδια κοινωνική τάξη με την Έλλη. Η γιαγιά μου έλεγε ότι ήταν αρχοντοχωριάτης. Αυτό ήταν εμπόδιο για το γάμο τους, όμως ο παππούς Γιάννης το έλυσε, κλέβοντας τη γιαγιά! Έτσι, παντρεύτηκαν αναγκαστικά σε σχεδόν εφηβική ηλικία κι έκαναν έξι παιδιά, από τα οποία έζησαν τα πέντε: ο Κώστας, ο Σωτήρης, η Ξανθή, η Αλκυόνη και η Στέλλα.

Περνούσαν καλά ως αντράγγυνο και της γιαγιάς δεν της έλειψε κανένα υλικό αγαθό. Είχε

πολλά χρυσαφικά, διαμαντικά, γούνες και βοηθητικό προσωπικό. Βέβαια, πολλοί ξένοι, αλλά και συγγενείς του παππού απορούσαν πώς κατάφερε η Έλλη να ημερέψει εκείνον το δυνατό άντρα. Μας έλεγε ότι το μυστικό ήταν η γλυκιά της γλώσσα, η άφογη συμπεριφορά της και η καλή της ανατροφή. Τα παιδιά της δεν της έμοιασαν στη γλυκιά τη γλώσσα και συχνά τους αποκαλούσε χωριατο-Πρεβόληδες!

Η γιαγιά μου ήταν καλή νοικοκυρά και σπουδαία μαγείρισσα. Μέχρι σήμερα εκτελώ ανελλιπώς τη συνταγή της με τα κουλουράκια τα σμυρναίικα και πολλές άλλες συνταγές. Μου έλεγε επίσης ότι, όταν έφτανε η ώρα να έρθει ο άντρας της, άλλαζε φόρεμα και χτενιζόταν, για να τη βρει περιποιημένη και καθαρή.

Ο παππούς Γιάννης πήγε κά-

“Ο παππούς Γιάννης πήγε κάποτε να υπηρετήσει στο στρατό και η γιαγιά με τα παιδιά της έμεινε με τα αδέρφια του άντρα της. Τα κουνιάδια όμως, για δικούς τους λόγους, δεν την συμπαθούσαν, ίσως γιατί δεν μπορούσαν να τη φτάσουν. Άρχισαν να την αδικούν, να μην της δίνουν το μερίδιό της από την περιουσία του άντρα της και τα παιδιά της πεινούσαν.”

ποτε να υπηρετήσει στο στρατό και η γιαγιά με τα παιδιά της έμεινε με τα αδέρφια του άντρα της. Τα κουνιάδια όμως, για δικούς τους λόγους, δεν την συμπαθούσαν, ίσως γιατί δεν μπορούσαν να τη φτάσουν. Άρχισαν να την αδικούν, να μην της δίνουν το μερίδιό της από την περιουσία του άντρα της και τα παιδιά της πεινούσαν. Όλα της τα παιδιά, ιδίως ο πατέρας μου Κώστας και ο θείος Σωτήρης, ποτέ δεν ξέχασαν πόσο ζήλευαν τα εξαδέρφια τους που έτρωγαν μεγάλες φέτες ψωμιού αλειμμένες με βούτυρο και μέλι, ενώ εκείνοι πεινούσαν!

Εγώ σήμερα δεν μπορώ να κρίνω τ' αδέρφια του παππού μου, όμως απορώ πώς μπορούσαν να βλέπουν τα παιδιά του αδελφού τους να πεινούν και να μην τους δίνουν να φάνε, ανεξάρτητα από τις σχέσεις που είχαν με τη νύφη τους.

Αυτή η συμπεριφορά οδήγησε τη γιαγιά να τους καταγγείλει στο δικαστήριο, για να βρει το δίκιο της. Θεωρήθηκε τότε μέγα σκάνδαλο για την εποχή εκείνη, μια γυναίκα μόνη της να τολμήσει να πάει στο δικαστήριο τους συγγενείς του άντρα της! Ο δικαστής φυσικά ήταν Τούρκος και δικαίωσε τη γιαγιά Έλλη. Αυτό στάθηκε η αιτία που άνοιξαν οι ασκοί του Αιόλου! Την κατηγορήσαν οι Πρεβόληδοι ότι πήγε με τον Τούρκο δικαστή, για να κερδίσει τη δίκη. Η γιαγιά μου, μέχρι που πέθανε, το 1969, αρνιόταν επίμονα ότι πήγε με Τούρκο.

Το κακό συνεχίστηκε κι όταν γύρισε ο παππούς από το στρατό. Τα αδέρφια του το μετέφεραν τα γεγονότα από τη δική τους πλευρά και, ενώ η γιαγιά ζητούσε απεγνωσμένα να συναντηθεί μαζί του, να του μιλήσει, δεν τον άφησαν ποτέ να πάει να τη δει. Τελικά χώρισαν. Η γιαγιά όμως πάντοτε έλεγε ότι ήταν Πρεβόλαινα.

Έτσι, κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, φαίνεται ότι γράφτηκε το γνωστό τραγούδι της Έλλης, στο οποίο παρουσιάζεται μια άπιστη Έλλη, που παράτησε τα παιδιά της για έναν Τούρκο. Αυτό είναι μεγάλο ψέμα, γιατί είναι πασίγνωστη και η αθωότητα της γιαγιάς μου και η μεγάλη φροντίδα της για τα παιδιά της, αφού έμεινε κοντά τους μέχρι το θάνατό της.

Όλα τα παραπάνω η γιαγιά Έλλη τα εξομολογήθηκε στη μητέρα μου Ζωή, με την οποία έζησε μέχρι το τέλος και είχε πολύ καλή σχέση μαζί της. «*Κόρη μου, θέλω να εξομολογηθώ σε σένα όλη την αλήθεια για όσα με κατηγορούν*», της είπε με δάκρυα στα μάτια και της ανέλυσε τα καθέκαστα. Ήταν ολοφάνερο πως την ιστορία με τον Τούρκο αξιωματούχο τη διέδωσε το σόι του παππού μου, από ζήλεια, για να την καταστρέψουν. Η μητέρα μου, μετά από αυτή την εξομολόγηση, την αγάπησε ακόμη περισσότερο και την είχε ως παράδειγμα έντιμης γυναίκας. Τη λυπόταν κιόλας με τα τόσα βάσανα που είχε τραβήξει.

Με το διωγμό του '22, η Έλλη ήρθε με τα παιδιά της από τα Βουρλά στον Πειραιά, σχετικά εύκολα και χωρίς να δουν όλα εκείνα τα τραγικά γεγονότα, την πυρκαγιά και τις σφαγές των Βουρλών, γιατί έφυγαν έγκαιρα, τις πρώτες μέρες της Καταστροφής. Εγκαταστάθηκε στην Κοκκινιά, ενώ τα ετεροθαλή αδέρφια της, οι Λαμπρικίδηδες, έμειναν στη Ν. Φιλαδέλφεια.

Ο μεγαλύτερος γιος της, ο πατέρας μου Κώστας (1903-1983), που η γιαγιά του είχε μεγάλη αδυναμία, ανέλαβε να συντηρεί μητέρα κι αδελφές. Όταν

“Αυτή η συμπεριφορά οδήγησε τη γιαγιά να τους καταγγείλει στο δικαστήριο, για να βρει το δίκιο της. Θεωρήθηκε τότε μέγα σκάνδαλο για την εποχή εκείνη, μια γυναίκα μόνη της να τολμήσει να πάει στο δικαστήριο τους συγγενείς του άντρα της! Ο δικαστής φυσικά ήταν Τούρκος και δικαίωσε τη γιαγιά Έλλη. Αυτό στάθηκε η αιτία που άνοιξαν οι ασκοί του Αιόλου!”

πάντρεψε τις αδελφές του, παντρεύτηκε κι εκείνος και πήρε τη γιαγιά στο σπίτι του. Ο μπαμπάς μου ήταν ιδιοκτήτης από το 1927 ως το 1968 του ξακουστού κέντρου διασκέδασης «*Ο Περιβόλας*» της Κοκκινιάς, από το οποίο πέρασε όλη η αφρόκρεμα του ελληνικού λαϊκού τραγουδιού, οι μεγαλύτεροι τραγουδιστές, συνθέτες κι οργανοπαίχτες μας.

Η Ξανθή παντρεύτηκε μ' έναν Μακρηνό πρόσφυγα, ονόματι Πεκτέση, αλλά δυστύχησε, γιατί το δεκαεπτάχρονο αγόρι της το εκτέλεσαν οι Γερμανοί στο μπλόκο της Κοκκινιάς. Πέθανε σε βαθύτατο γήρας, 95 χρόνων. Η Αλκυόνη παντρεύτηκε κάποιον μάγειρο, λεγόμενο Στυλιανού και η Στέλλα έναν Ανατολίτη φαρμακοποιό, το Γεωργιάδη. Αυτή έζησε πλουσιοπάροχα, αφού απόκτησε κι εξοχικό σπίτι στην Εκάλη. Ο θείος μου ο Σωτήρης κυνηγήθηκε πολύ στη ζωή του, λόγω των αριστερών του φρονημάτων, κι έκανε πολλά χρόνια στη φυλακή. Τον συντηρούσε περισσότερο ο

πατέρας μου και πέθανε σχεδόν νέος, στα 62 του χρόνια.

Επίσης ήρθε στην Ελλάδα και ο παππούς Γιάννης με τους δικούς του κι έμενε μαζί με την αδελφή του στην Κοκκινιά. Τα παιδιά του τα έβλεπε. Έχω φωτογραφία του με τα ρούχα της Πατρίδας, με βράκες και φέσι. Ο παππούς αρρώστησε από «εντερικά» και πέθανε γύρω στο 1926, νέος, περίπου 40-45 χρόνων. Πριν πεθάνει, ζήτησε από την αδελφή του να ειδοποιήσει τη γυναίκα του Έλλη να πάει να τον δει. Όμως εκείνη δεν ειδοποίησε τη γιαγιά μου, η οποία, όταν το έμαθε μετά από χρόνια, έκλαψε και είπε στους Πρεβόλαιους: «*Μέχρι εκεί έφτασε η κακία σας, να μη με αφήσετε να μιλήσω με τον άντρα μου, αφού ήταν η τελευταία του επιθυμία!*»

Κανένα από τα παιδιά της Έλλης δεν ήθελε να έχει σχέση με το σόι του πατέρα τους. Τους ενοχλούσε ακόμη και μια απλή αναφορά σ' αυτούς! Θυμάμαι μόνο ότι μετά από πολλά χρόνια εμφανίστηκε ένας ξάδελφός

τους, ο Σάββας Περιβόλας, που η κόρη του παντρεύτηκε τον Αρναούτη, υπασπιστή του τέως βασιλιά Κωνσταντίνου.

Η Έλλη, όταν πέρασε πια τα πενήντα της χρόνια, άρχισε να χάνει την όρασή της. Ο πατέρας μου Κώστας την πήγε στον καλύτερο γιατρό της εποχής, αλλά δεν έγινε τίποτε και στο τέλος η γιαγιά έμεινε τυφλή. Πίστευε ότι έχασε την όραση από τα πολλά κλάματα και τις στεναχώριες που πέρασε.

Εγώ τη γνώρισα τυφλή, όμως ήταν η καλή μου η γιαγιά, πάντα γλυκομίλητη, που μου διηγούνταν ιστορίες, παραμύθια και τραγούδια από την Πατρίδα, στην οποία πάντα περιέμενε να γυρίσει. Της λέγαμε ν' ανοίξει τα μάτια της, να δούμε το χρώμα τους. Ήταν τα ωραιότερα μάτια! Η γιαγιά είχε παραμείνει κοκέτα κι όταν έβγαινε βόλτα με τη μαμά μου, ήταν πάντα καλοντυμένη και περιποιημένη. Πάντως, συχνά μου έλεγε ότι η ομορφιά είναι κατάρα, ίσως γιατί απέδιδε σ' αυτήν όσα τραβήξε. Δεν ήταν μόνο καλή μάνα και γιαγιά, μα και πεθερά. Αγαπούσε τη μητέρα μου πολύ, έζησε μονοιασμένα μαζί μας 25 χρόνια και στο τέλος μάς έδωσε την ευχή της μέσα από την καρδιά της.

Απεφάσισα να κάνω γνωστά όλα αυτά, γιατί πληροφορήθηκα ότι ακόμα μερικοί ασχολούνται με την ιστορία της Έλλης και μάλιστα δίνουν λανθασμένες πληροφορίες. Νομίζω ότι το οφείλω στη μνήμη της.

«Έφυγε» ο Αυγουστίνος Καμπάς

(Συνέχεια από τη σελ. 4)

σφυγικών Σωματείων Ελλάδος για τη συγκρότηση της οποίας ανάλωσε μεγάλο μέρος της δραστηριότητάς του. Ο Αυγουστίνος Καμπάς διέτρεξε όλη την Ελλάδα από τον Έβρο μέχρι την Κρήτη, δίνοντας πλήθος διαλέξεων για εθνικά και μικρασιατικά θέματα. Το 1977 τιμήθηκε με το βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών «για τη συμβολή του στην προβολή και διατήρηση της μνήμης

των πέραν του Αιγαίου Πατρίδων και για την εθνικής σημασίας προσφορά του». Ήταν επίτιμο μέλος του Ιδρύματος «Παναγία Σουμελά» και επίτιμος πρόεδρος του σωματείου «Ένωσις Σμυρναίων – Μικρασιατών Βορ. Ελλάδος».

Η εξόδιος ακολουθία τελέσθηκε στις 16 Ιουνίου 2010 στο ναό του Κοιμητηρίου Ν. Σμύρνης και σ' αυτήν προεξήρχε ο σεβ. μητροπολίτης Ν. Σμύρνης κ. Συμεών, ο

οποίος εκφώνησε και τον επικήδειο λόγο. Τον νεκρό αποχαιρέτησαν, επίσης, ο κ. Χρήστος Σιούτης, παλαιός διευθυντής των υπηρεσιών της Εστίας Ν. Σμύρνης και ο γιος του μεταστάντος Γεώργιος, ενώ η αντιπρόεδρος της Εστίας κ. Αικατερίνη Καλογεϊτόνα διάβασε το ψήφισμα για το θάνατο του Α. Καμπά που εξέδωσε το Δ.Σ. του σωματείου.

N.X.B

ΝΙΚΟΣ ΜΠΟΥΤΒΑΣ

Ένας ευπατρίδης του πνεύματος

Του ΝΙΚΟΥ Χ. ΒΙΚΕΤΟΥ

Στις 22 Ιουνίου 2010 συμπληρώθηκε χρόνος από τότε που «έφυγε» από τη ζωή σε ηλικία 85 ετών ο Νίκος Μπούτβας, ένας από τους πιο αγαπητούς συνεργάτες της εφημερίδας «Μικρασιατική Ηχώ» για δέκα πέντε περίπου χρόνια. Γιος του Μεσολογγίτη στρατιωτικού Χαράλαμπου Μπούτβα και της Μικρασιάτισσας Όλγας Σωτ. Μίγκου, γνώρισε και παντρεύτηκε τη Βουρλιωτίνα Ελένη Αμοργιανού και απέκτησε μαζί της μια κόρη, καθηγήτρια σήμερα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

«Γεννήθηκα στην Ξάνθη (την Ξάνθεια των αρχαίων, Ξανθεία, άσπρη, παναπεί), σ' ένα παλιό, τούρκικο σαράϊ, του Αλή αγά το σπίτι, Οκτώβρη μήνα αθηνητριάτικο. Μήνα που ανθίζουν τα χρυσάνθεμα και στα βαγένια βράζει μούστος να γίνει μεταλλαβιά και ζωή», έγραφε ο ίδιος αυτοβιογραφούμενος. «Είταν ένα πετρωμένο σπίτι με κήπο και χαβούζα στη μέση και καφασωτά παράθυρα. Στις γωνιές του παραφυλούσαν αμίλητα ιερά τζιν και φαντάσματα. Έμοιαζε στοιχειωμένο. Έτος 1924 δυο χρόνια μετά τη Μικρασιατική καταστροφή.

Ο πατέρας είτανε απ' το Αγγελόκαστρο Μεσολογγίου. Καπνοχώρι. Κι η ελονοσία θέ-

ριζε. Στον πόλεμο πήγε εθελοντής. Βασιλικός. (Γύρισε βενιζελοπλαστηρικός). Ο προπροσπάππος του Κώστας Χούπος Μπούτβας πολέμησε το 21 με τον νταϊφά του Γουλμής κι ανδραγάθησε. Έχουμε το χαρτί του Όθωνα με το μετάλλιο σε κορνίζα.

Η μητέρα μου ήταν από τα όμορφα Μουδανιά της Προύσας που ύμνησε ο επαχτίτης ποιητής Αθανασιάδης – Νόβας. Έπαιζε μαντολίνο και κένταγε. Στα Μουδανιά γνωρίστηκε με τον πατέρα, αγαπήθηκαν κι αρραβωνιάστηκαν. Παντρεύτηκαν στη Ραιδεστό με την υποχώρηση.

Ο πατέρας της μητέρας, ο παππούς ο Σωτήρης Μίγκος ήταν ένας καλότατος αγαθός Μικρασιάτης. Μέτριος στο μπόϊ, λιανοκάματος. Φορούσε βράκα και μαλακά στιβάλια, κούκο αστρακάν κίτρινο και μαύρο σαλβάρι. Ο καημός του ήταν “τούτο το μεγάλο κακό που τους βρήκε”. Ψήφιζε Βενιζέλο και με τα δυο του χέρια. Λυτρωτής! έλεγε».

Μαθήτευσε στο 7ο Γυμνάσιο

Παγκρατίου του και σπούδασε Οικονομικές Επιστήμες. Ήδη από τα μαθητικά του χρόνια εντάχθηκε στην Εθνική Αντίσταση μέσα από τις οργανώσεις ΕΑΜ Νέων της Σπουδάζουσας Μαθητών, την ΕΠΟΝ και αργότερα τον ΕΛΑΣ. Στις 8 Μαΐου 1944 πιάστηκε από τους Γερμανούς και καταδικάστηκε από το κατοχικό στρατοδικείο σε οκτώ ετών κάθειρξη. Κατά τη μεταγωγή του στα γερμανικά κάτεργα τον ελευθέρωσε ο ΕΛΑΣ Πάρνηθας – Αττικής.

Στα λογοτεχνικά δρώμενα παρουσιάστηκε επίσημα το 1946. Με το ψευδώνυμο Θανάσης Βλάχος - Αιτωλός δημοσιεύει στα «Ελευθέρα Γράμματα» του Δημήτρη Φωτιάδη το χρονικό «Ο θάνατος του Μάρκου Μπότσαρη». Με το ίδιο ψευδώνυμο δημοσίευσε κείμενα σε πολλά περιοδικά.

Από το 1978 έως το 1990 γράφει κριτικές βιβλίου για την εφημερίδα «Ριζοσπάστης», ενώ από το 1983 αρχίζει η συνεργασία του με τη «Μι-

κρασιατική Ηχώ». Στην Ένωση Σμυρναίων τον έφερε η Ιφιγένεια Χρυσόχου, που τον γνώριζε καλά και τον εκτιμούσε. «Δώσε στον Μπούτβα δουλειά και δεν θα το μετανιώσεις», μου είπε σαν της εξήγησα το πρόβλημα με τις παρουσιάσεις των βιβλίων που αντιμετώπιζαμε. Την άκουσα και δεν βγήκα χαμένος.

Τούτος ο αξιοθαύμαστος άνθρωπος στάθηκε πολύτιμος βοηθός για πολλούς από τους νέους συγγραφείς που τον εμπιστεύθηκαν, δαπανώντας ολόκληρες ώρες για να διαβάσει τα βιβλία τους και να κάνει τις παρατηρήσεις του πάνω στα γραπτά τους. Η δουλειά του απέπνεε υπευθυνότητα, ευαισθησία, αγάπη. Ο ίδιος ήταν ταπεινός, ειλικρινής, συνεπής και αφιλοκερδής. Δέκα τρία χρόνια κοντά μας δεν γύρεψε ποτέ ούτε την ελαχίστη ανταμοιβή για την προσφορά του, ούτε καμιά ηθική επιβράβευση για τους κόπους του. Η ανθρωπιά σφράγιζε τη κάθε του πράξη.

Πλούσιο λογοτεχνικό έργο

Στο λογοτεχνικό έργο του Νίκου Μπούτβα ανήκουν τα βιβλία: *Τυράγνια*: Τα διηγήματα της πίκρας του καπνού (α' εκδ. «Νικολαΐδης», 1966 – β' εκδ. «Πορεία»), *Το κάστρο της Αγγέλωσ*. Χρονικό και θρύλος του πατριού χωριού Αγγελόκαστρου (εκδ. «Δωδεκάτη Ώρα», 1967), *Βάρβαροι στον*

κήπο. Το χρονικό της μεταναστευσης (εκδ. «Αρίων», 1974), *Ένοπλοι*. Διηγήματα αντιχουντικά (α' εκδ. «Πορεία», 1976 – β' εκδ. «Σύγχρονη Εποχή», 1978), *Κάπροι*. Ιστορήματα από τον εμφύλιο (εκδ. «Πορεία», 1978), *Οβελιστήριο η Ελλάς*. Διηγήματα (εκδ. «Πορεία», 1982). Διηγήματά του με-

ταφράστηκαν στη Χιλή, στη Σουηδία, στην Ελβετία και στην πρώην Σοβιετική Αρμενία. Για το λογοτεχνικό του έργο τιμήθηκε με το Έπαθλο Μ. Λουντέμη της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών (1979) και με το Β' βραβείο Ελληνοτουρκικής Φιλίας Αμπντί Ιπεκτσιό.

ΦΑΡΑΣΙΩΤΕΣ: Από την Καππαδοκία στην Ελλάδα*

Του ΙΟΡΔΑΝΗ Β. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Τα Φάρασα ήταν μια πλειάδα χωριά στα απρόσιτα οροπέδια της Καππαδοκίας, μεταξύ Ταύρου και Αντίταυρου, στο Β./Ανατολικό τμήμα της Μικράς Ασίας, σε ύψος 1300–1500 μ. Ήταν μικροί ελληνικοί οικισμοί, σκόρπιοι στις όχθες του παραπόταμου του Σάουρου (Ζαμάντα στην ντοπιολαλιά, Ονοπνίκτης των Βυζαντινών). Στην ομάδα των χωριών ήταν το κεφαλοχώρι Βαρασός (Φάρασα), η ίδρυση του οποίου ανατρέχει στον 4^ο αι. μ. Χ. οπότε μαρτύρησαν επί Πέρση Σαβώρ Β', οι προστάτες Άγιοι Ιωνάς και Βαραχήσιος, οι πολιούχοι του Βαρασού. Περιλαμβάνονταν οι αποικίες των Φαράσων Καρσαντί, Αφσάρι, Κίσκα, Σαττί και Τσουχούρι. Εκεί κοντά, Νότια του Βαρασού, ήταν και το Ξουρτζιάδι, που διαλύθηκε 150 χρόνια πριν την ανταλλαγή. Έμειναν στο χωριό μόνο μερικές οικογένειες αλλαξόπιστων, οι γνωστοί ως ντον-μέδες.

Στα Φάρασα άρχισαν να συγκεντρώνονται χριστιανικοί πληθυσμοί από τα πεδινά της Κιλικίας κατά τους 7ο – 8ο αιώνες και κατόπιν τον 11ο αιώνα, «την εποχή των μεγάλων Αραβικών, είτε δε Μογγολικών και Τουρκικών επιδρομών, οπότε η φύσει οχυρά και δυσπρόσιτος θέσις παρέσχεν άσυλον εις τους πανταχόθεν εκ των πεδινών μερών εις τας δυσπρόσιτους κοιλάδας του Αντιταύρου καταφεύγοντας Χριστιανούς»¹.

Το Καρσαντί Νότια του Βαρασού και το Αφσάρι ΒΑ αποσπάστηκαν από το Βαρασό στα μέσα 18ου αιώνα. Η Κίσκα, το Σαττί, και το Τσουχούρι αποσπάστηκαν από το Αφσάρι στα μέσα του 19ου αι., όταν άρχισε η «φιλελευθεροποίηση» του Οθωμανικού καθεστώτος (Τανζιμάτ). Κοντά στα έξι ελληνόφωνα Φαρασιώτικα χωριά ήταν και τα τουρκόφωνα (δίγλωσσα) χριστιανικά χωριά Τασσί, Χοσσάς, Πεσκαρδάς, Κιουρούμτζα και Παχτσεσίκι. Οι κάτοικοι αυτών των χωριών οι περισσότεροι κατάγονταν από το Βαρασό, αλλά συγχρωτίζονταν με τουρκόφωνους Ρωμιούς και ήδη κατά την ανταλλαγή μιλούσαν τουρκικά. Το Παχτσεσίκι είχε αδειάσει ολότελα από Ρωμιούς λίγα χρόνια πριν από τον ξεριζωμό. Στα Φαρασιώτικα χωριά δεν υπήρχαν Τούρκοι ούτε Αρμένιοι. Μητρική γλώσσα είχαν τα Καππαδοκικά, ιδίωμα των Φαράσων², ρωμάκα έλεγαν τη γλώσσα τους. Ήταν σχεδόν στο σύνολο Ορθόδοξοι Χριστιανοί. Μόνο κατά τα μέσα του 19ου αιώνα με την εμφάνιση των Μισιονέρ (Αμερικανική Ιεραποστολή) έγιναν μερι-

κοί «Ευαγγελιστές», κυρίως στα τουρκόφωνα χωριά (Κιουρούμτζα). Κατά την περίοδο των Νεότουρκων μετά το 1908, οπότε απαγορεύτηκε η οπλοφορία των Χριστιανών, κάθε χωριό προσέλαβε μια δυο οικογένειες Τούρκων για μπεκτσίδες (φύλακες). Σε ένα χωριό (Τασσί πάντως) υπήρχαν και ένα κορίτσι με Τούρκο για να λειτουργήσει ως «ασπίδα» κατά των ληστών.

Τα Φαρασιώτικα χωριά ήταν απομονωμένα από τα υπόλοιπα Καππαδοκικά Ρωμοχώρια, που ήταν συνολικά 83 οικισμοί. Από αυτούς τους οικισμούς οι 32 ήταν ελληνόφωνοι και 49 τουρκόφωνοι ή και δίγλωσσοι. Μεταξύ αυτών υπήρχαν και εφτά μικροί οικισμοί ποντίων μεταναστών μεταλλωρύχων που έφτασαν εδώ κατά τα μέσα του 19ου αιώνα, από την Αργυρούπολη³ (από το Κιουμούσχανε ήλθαν οι οικισμοί Σουλούτζοβα, Μπερεκετλή ματέν, Μπουγά ματέν και οι αποικίες της). Διοικητικά η Καππαδοκία ήταν μοιρασμένη σε τρεις Νομούς (Βιλαέτια): Αγκύρας (μέσω Καισαρείας), Ικονίου και Αδάνων (οι αποικίες Φαράσων). Εκκλησιαστικά υπάγονταν στις Μητροπόλεις Καισαρείας, Ικονίου και Χαλδίας (οι μετανάστες από την Αργυρούπολη). Αποτελούσε θεσμό, οι ελληνικοί οικισμοί που μετανάστευαν ομαδικά σε άλλες περιοχές της Μικράς Ασίας, να διατηρούν τους εκκλησιαστικούς δεσμούς με την αρχική Μητρόπολη.

Τα Φάρασα ήταν ένα «ελληνικό κύτταρο στα βάθη της Ανατολής» και ο Μερλιέ το χαρακτηρίζει «σύμβολο», ενώ ο Reclus μια «αετοφωλιά»: «C' est que Farassa est aussi un symbole. Nid d' aigle - disait déjà Reclus en 1884»⁴. Θεωρούνταν «τό-

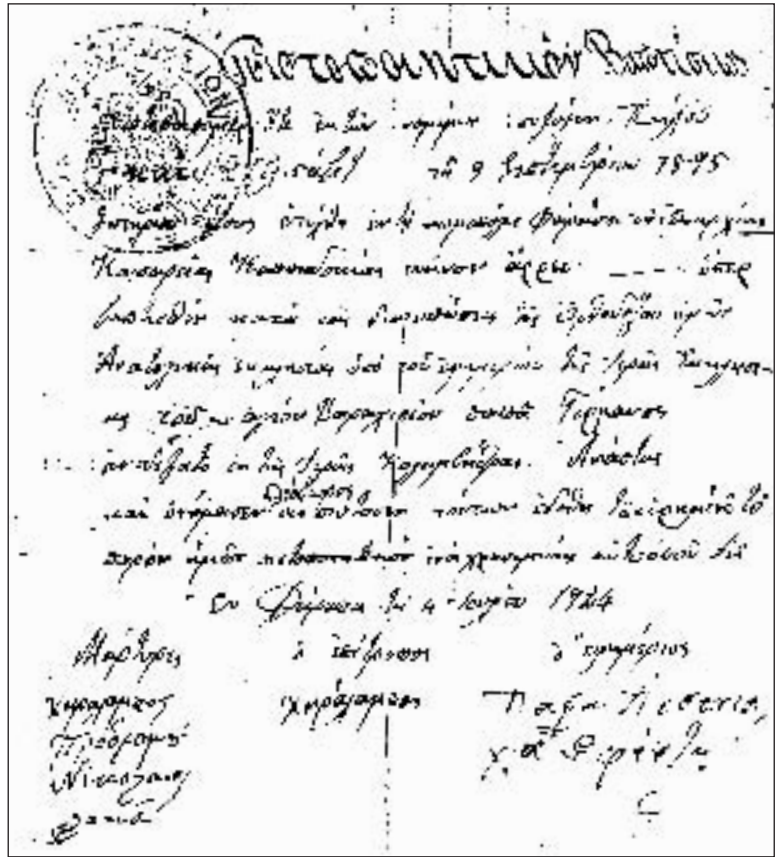
πος εξορίας» για τους ανεπιθύμητους της Βασιλεύουσας και των άλλων κέντρων της Μικράς Ασίας. Εδώ εξορίστηκε και άφησε την τελευταία του πνοή ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Ήταν τόπος εξορίας ακόμη και για τους ίδιους τους Καππαδόκες των άλλων περιοχών. Οι Αξενοί για να παραστήσουν το παράμερο των Φαράσων, λέγανε «ς Φάρασα να σε βοίλω σίρογιμ» (στα Φάρασα θα σε ποιήσω εξόριστο)⁵.

Κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα στην Καππαδοκία έφταναν τα «μπουλούκια» των εξόριστων από τα παράλια της Ιωνίας, ήδη από

τις αρχές του πρώτου μεγάλου πολέμου, με την προτροπή των Γερμανών στρατιωτικών συμβούλων. Κατά τη γνώμη τους, οι Χριστιανοί των παραλίων περιοχών, που είχαν ελληνική εθνική συνείδηση, ασφαλώς και θα υποστήριζαν τα εχθρικά (ελληνικά) στρατεύματα σε περίπτωση πολεμικής σύρραξης.

Από τα Φαρασιώτικα χωριά, κατά την Ανταλλαγή (1924) ήλθαν στην Ελλάδα περίπου 750 οικογένειες και αυτές «κουτσουρεμένες». Οι άντρες εξορίστηκαν ή στρατεύτηκαν στα αμελέ ταπιρλαρί (τάγματα εργασίας) όπου ο ατομικός εξοπλισμός ήταν μια σκαπάνη και ένα πτύον! Με την επιστράτευση και την ένταξη στα τάγματα εργασίας εξουδετερώθηκε το πιο δυναμικό κομμάτι της Ρωμοσύνης.

Κατά την ανταλλαγή δεν υπήρχαν ταυτότητες και Δημοτολόγια, ούτε και Ληξιαρχικές Πράξεις γεννήσεως, παρά μόνο κατάστιχα των Εφημεριών που υπέβαλλαν στις Μητροπόλεις. Για όσους είχαν στρατευτεί υπήρχαν απολυτήρια στρατού. Τις παραμονές του ξεριζωμού καταρτίστηκαν Ενοριακές Επιτροπές στους Ιερούς Ναούς οι οποίες εξέδιδαν πανομοιότυπα Πιστοποιητικά Βαπτίσεως, ετεροχρονισμένα για όλους τους ανταλλάξιμους. Αυτά τα βαπτιστικά θα τα χρησιμοποιούσαν ως ταυτότητες εδώ στην Ελλάδα. Τα Βαπτιστικά

Πιστοποιητικό Βαπτίσεως. Εκδόθηκε στα Φάρασα το 1924.

Οι Φαρασιώτες στην Ελλάδα. Πρωτοχρονιά 1952 (Πλατύ Ημαθίας).

(Συνέχεια στη σελ. 11)

Ο ναός του Αγίου Ιωάννη Θεολόγου στη Σμύρνη και το Ευαγγέλιο του Μελέτιου Πετροκοκκίνου

Των ΒΑΣΙΛΗ Γ. ΑΓΙΑΝΝΙΔΗ και ΠΕΤΡΟΥ ΣΤ. ΜΕΧΤΙΔΗ

Στις πλαγιές του Λόφου του Πάγου, κάτω από το περίφημο Βελούδινο Κάστρο της Σμύρνης, το Καντιφέ Καλέ, μακριά από το κοσμοπολίτικο Quai¹ και τα μέγαρα των πλουσίων Οθωμανών, Τούρκων, Ελλήνων, Αρμενίων και Λεβαντίνων, βρίσκεται η φτωχογειτονιά του «Απάνω Μαχαλά». Παραμένει ίδια ογδόντα επτά χρόνια μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, ογδόντα πέντε χρόνια μετά την οριστική κατάργηση του Χαλιφάτου και της Αυτοκρατορίας, μετά από δύο παγκόσμιους πολέμους και τη λυσσαλέα ανοικοδόμηση του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα.

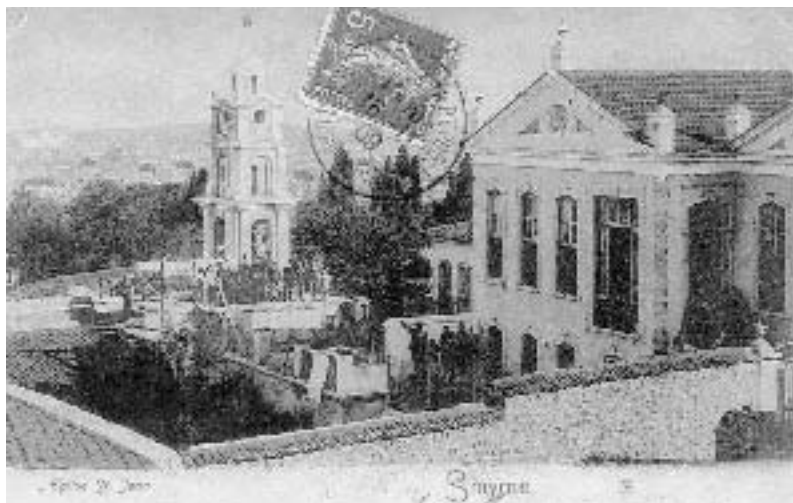
Ανάμεσα στα συμμαζεμένα σπίτια, των οποίων το θρήσκευμα της οικογένειας που τα κατοικεί ξεχωρίζει από τα κιγκλιδώματα στις εξώθυρες και τα ανάγλυφα στα υπέρθυρα, η ημισέληνος για τους Μουσουλμάνους, το Εθνόσημο της Ελλάδος για τους Ρωμικούς και το άστρο του Δαβίδ για τους Εβραίους, υπάρχουν τζαμιά, λουτρά, ένα μουσουλμανικό κοιμητήριο κάτω από το οποίο ανασκάφηκε η Ρωμαϊκή αγορά, μία συναγωγή και η εκκλησία του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου. Η εκκλησία στην οποία φυλασσόταν το Ευαγγέλιο του Μητροπολίτη Μελέτιου Πετροκοκκίνου, γόνου της γνωστής Χιώτικης οικογένειας.

Η ίδρυση του ναού γίνεται πιθανόν κατά την πρώτη βυζαντινή περίοδο, όπως μαρτυρούν τυχαία, αποσπασματικά ευρήματα αλλά και περιγραφές περιηγητών.

Ο βυζαντινός ναός

Ο Γερμανός αρχαιολόγος Wolfgang Muller-Wiener² τοποθετεί ναό του Αγίου Ιωάννη στη θέση αυτή σε χάρτες της Σμύρνης του 1400 και του 1800, επισημαίνοντας όμως ότι η ταύτιση δεν είναι σίγουρη. Ο μελετητής της Σμύρνης Χρήστος Σολομωνίδης αναφέρεται σε παλαιότερο ναό «του 5ου ή 6ου αιώνα, αφιερωμένου στους Σμυρναίους Αγίους Βουκόλο και Πολύκαρπο»³.

Κατά την περιήγησή του στη Μικρά Ασία, στις αρχές του 20ού αιώνα, ο αρχαιολόγος Γεώργιος Λαμπάκης περιγράφει ανάμεσα στα βυζαντινά αντικείμενα που υπάρχουν στην αυλή του ναού τμήμα ραβδωτού κιονίσκου που στηρίζει την Αγία Τράπεζα (4ος-6ος αιώνας), διάστυλο (παλαιότερο του 9ου αιώνα), τμήμα αναγλύ-

Ταχυδρομικό δελτάριο του 1909 όπου εικονίζεται το κωδωνοστάσιο και το σχολείο του Αγίου Ιωάννη.

φου (12ος - 13ος αιώνας)⁴.

Είναι κατανοητό ότι στην εκκλησία βρίσκονται αρχιτεκτονικά μέλη μίας μακράς περιόδου, Μάλλον δε, υπάρχουν περισσότεροι από ένα ναό κατά τη διάρκεια όλων αυτών των αιώνων αλλά είναι υπερβολικό να ταυτιστούν τα τυχαία ευρήματα με προγενέστερο ναό του Αγίου Ιωάννη στην ίδια θέση. Δίπτι στη Σμύρνη, όπου από το 1402⁵ έως και τα τέλη του 15ου αιώνα ο ελληνικός πληθυσμός είναι λιγοστός ή ανύπαρκτος⁶ δύσκολα επιβιώνει μια παράδοση και μια εκκλησία από τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία έως και το 17ο αιώνα.

Παρατίθενται πολλές μαρτυρίες περιηγητών του 17ου αιώνα εκ των οποίων αυτή του Stochove, το 1632, συνδέει τον Άγιο Ιωάννη με τον «τάφο του Αγίου Πολυκάρπου»⁷ και μία σπηλιά κοντά στην Αγία Παρασκευή στην Εβραϊκή συνοικία⁸. Το τζαμί στο Καντιφέ Καλέ αναφέρεται ως εκκλησία του Θεολόγου από τους Le Brun, Earl of Sandwich και Schulz, ενώ κίονες στην Εβραϊκή συνοικία και κάποια ερείπια στις πλαγιές του λόφου λέγεται από τους T. Smith και La Boullaye ότι ανήκουν στο ναό⁹.

Το 1653 ο D' Arvieux γράφει: «Κοντά στο αμφιθέατρο του λόφου Πάγου υπάρχουν ερείπια του ναού του Αγίου Ιωάννου, που ήταν και ο μητροπολιτικός... ο ναός ήταν μεγάλος και είχε παρεκκλήσια. Σήμερα δεν σώζεται τίποτα. Μονάχα στα ερείπια του υπάρχει τάφος, που τον φυλάνε Έλληνες κληρικοί και που ισχυρίζονται πως εκεί είναι θαμμένος ο Άγιος Πολύκαρπος»¹⁰. Τα ίδια αναφέρει και ο Thevenot ο νεότερος (1656) ενώ ο Jacob Spon (1672) λέει πως «...στην περιοχή του αρχαίου φρουρίου υπάρχει μικρό τζαμί, που λέγε-

ται πως ήταν άλλοτε ο μητροπολιτικός ναός των Ελλήνων Ορθοδόξων, αφιερωμένος στον Άγιο Ιωάννη. Στο νάρθηκα υπάρχουν δύο κίονες κορινθιακού ρυθμού θαυμαστής τέχνης». Ο Spon ξεχωρίζει τον ναό από τον τάφο του Αγίου Πολυκάρπου¹¹. Το 1672 ο Άγγλος ιερέας Thomas Smith¹² γράφει πως «περίπου ένα μίλι από την πόλη βρίσκονται τα ερείπια μίας εκκλησίας που οι Φράγκοι λένε ναό του Ιανού, αλλά πρέπει να ήταν αφιερωμένη στον Άγιο Ιωάννη, το μεγάλο Άγιο της ανατολής»¹³.

Από όλους τους περιηγητές ο De Burgo δίνει την πιο λεπτομερή περιγραφή των ερειπίων της «εκκλησίας του Αγίου Ιωάννη» και τις διαστάσεις της που προσδιορίζει 158 επί 30 βήματα¹⁴, τόσο μεγάλη όσο το μέγα τέμενος της Δαμασκού¹⁵.

Τις μαρτυρίες αυτές ακολουθεί ο Κωνσταντίνος Οικονόμος στο πρώτο ελληνικό επιστημονικό βιβλίο για τη Σμύρνη και λέει πως στο Ναμαζγκιάμπασι¹⁶ στέκονται ακόμη λείψανα αρχαίου οικοδομήματος, ναού ίσως του Θεολόγου Αγίου Ιωάννου, πέντε υψηλές στήλες κι άλλα τμήματα μαρμάρων¹⁷. Η απόψεις του Οικονόμου συμπίπτουν με αυτές του Άγγλου ιερέα στη Σμύρνη Francis Arundell ο οποίος ανακαλύπτει λίθο με εγγράφατο Ελληνικό σταυρό στο παρακείμενο μουσουλμανικό κοιμητήριο¹⁸.

Ο νεότερος ναός (18ος αιώνας - 1922)

Ο νεότερος ναός του Αγίου Ιωάννη στον «Απάνω μαχαλά» μαρτυρείται από τις αρχές του 18ου αιώνα. Μπορεί να θεωρηθεί μεταγενέστε-

ρος του 1678, αφού Thomas Smith γράφει πως τότε οι Έλληνες είχαν δύο ναούς, του Αγίου Γεωργίου και της Αγίας Φωτεινής¹⁹. Από αυτό τον πολύ μικρό ναό, ο οποίος καίγεται το 1773, διασώζεται μία εικόνα του Αγίου Γεωργίου, έργο του Ευαγγελινού εκ Κυδωνίων Κρήτης με χρονολογία 1751. Από τον ίδιο αγιογράφο σώζεται έως το 1922 και μία εικόνα του Ευαγγελιστή Ιωάννη του 1779. Η εκκλησία οικοδομείται ξανά μετά την πυρκαγιά αλλά γρήγορα καταρρέει. Το ιστορικό της κατασκευής του νέου ναού βρίσκεται σε Κώδικα της Μητροπόλεως Σμύρνης, δημοσιευμένο στην *Αμάλθεια*²⁰. Ο απλός ναός που οικοδομείται μετά το 1773 χρησιμοποιείται και σαν σχολείο στο οποίο οι Χριστιανοί μαθητές του μαχαλά διδάσκονται από τον ιερομόναχο Λεόντιο, από την Ανδρο²¹.

Ο περικαλλής ναός που εγκαινιάζεται την 1η Αυγούστου 1804 οικοδομείται με την προστασία των Φαναριωτών Προϊγκίπων Δημητρίου και Παναγιώτη Κωνσταντίνου Μουρούζη²². Την έκδοση των απαραίτητων εγγράφων επιμελείται ο Χιώτης «ευγενέστατος δημογέρον» μισέρ Στέφανος Ράλλης²³. Την κατασκευή αναλαμβάνουν οι σιορ Μιχαλίδης Παπαδάκης, κυρ Χατζή Κωνσταντής Πεστεματζόγλου, κυρ Χατζή Γιωργάκης Σπάρταλης, κυρ Χατζή Γιωργάκης Κουβαράς και κυρ Γιαννάκης Πογιατζής με επίβλεψη των επιτρόπων κυρ Χατζή Κωνσταντίνου Μουταφογλου, Χατζή Λαμπρινού, Χατζή Προδρομού και Δημητρίου Παζάρογλου. Η αγορά γειτονικών κτιρίων για την επέκταση της εκκλησίας και η οικοδόμησή του κτιρίου στοιχίζει 11.500 γρόσια μέρος των οποίων συγκεντρώνεται από δύο πανηγύρεις, πώληση κεριών και «γραφίματα των ιερέων»²⁴.

Αναλυτική περιγραφή του ναού, των κειμηλίων του και πέντε αναθηματικών επιγραφών δημοσιεύει ο Λαμπάκης. Ο ναός είναι τρίκλιτος, μονόκογχος, με διαστάσεις 33 μέτρα μήκος και 16,45 μέτρα πλάτος μαζί με τον εξωνάρθηκα. Στο υπέρθυρο της κύριας εισόδου υπάρχει επιγραφή 13 στίχων όπου αναφέρεται χαρακτηριστικά το έτος ανέγερσης: «...ανηγέρθη εκ βάθρων ως ήδη οράται επί το κρείττον και μάκρω βέλτιον κατά το αωδ' σωτήριον έτος Μαΐου β'...». Επίσης μαρτυρείται μια επιγραφή στο υπέρθυρο της νότιας πύλης, δύο επιγραφές στη βόρεια πύλη και μία

επιγραφή στο υπέρθυρο του καμπα-ναριού η οποία σώζεται σήμερα σε δύο στίχους, ως εξής: «Κωδωνοστάσιον συνδρομή των Ορθοδόξων εκ βάθρων ανεγερθέν προς ευπρέπειαν του ὕδαε ιδρυμένου ναού Ἰω. του Θεολόγου εν ἔτει σωτηρίου 1859 Α' Αυγούστου».

Στο εσωτερικό, περιγράφει με ασυνήθιστο ενθουσιασμό το τέμπλο. Λέει χαρακτηριστικά πως πρόκειται για ανεκτίμητο θησαυρό της Χριστιανικής Σμύρνης, αναφέρει την αργυρεπένδυτη εικόνα του Παντοκράτορα, την αργυρεπένδυτη εικόνα του Αγίου Ιωάννη Θεολόγου, έργο του Σμυρναίου Χατζή Γιουβάνη το 1796 και την εικόνα του Αγίου Βουκόλου, έργο του Αναγνώστη Μουντανιάλη. Κάποιες από τις εικόνες αφιερώνονται από σινάφια Σμυρναίων επαγγελματιών, όπως των «παπουτζίδων», των «πακάλιδων» και των «αμπατζίδων». Στο σκευοφυλάκιο του ναού υπάρχει Ευαγγέλιο του 1298, αργυρόδετο από το 1778, το πορτραίτο, τα άμφια, η μίτρα και η ποιμαντική ράβδος του Οικουμενικού Πατριάρχη Ανθίμου²⁵. Επίσης φυλάσσονται «παλαιά συγγράμματα και χειρόγραφα» κατάλογο των οποίων συντάσσουν οι επίτροποι. Ο Λαμπάκης παραδίδει τα ονόματα των ιερέων που λειτουργούν στο ναό την εποχή της επίσκεψής του: Ιωάσαφ ιερομόναχος, Σωκράτης ιερέας, Ανδρέας ιερέας, Ευάγγελος ιεροδιάκονος²⁶.

Χάρτες του 19ου και των αρχών

Άποψη κελιών του Αγίου Ιωάννη.

του 20ού αιώνα αποτυπώνουν στην περιοχή ένα μουσουλμανικό νεκροταφείο, δύο εβραϊκά νοσοκομεία, τεκέδες, λουτρά και ένα χριστιανικό ναό. Ο ναός φαίνεται στο χάρτη του Stofari (1856), του Lamec Saad ; (1876), αναφέρεται ως «Griesch. Joh. K.» (Brockhaus, 1895), «St Jean» (Baedeker, 1905) «church» (αγγλικός χάρτης του 1908) και ταυτίζεται με τον Άγιο Ιωάννη.

¹ Προφέρεται «νε», η περιώνυμη αποβάθρα της Σμύρνης.
² W. Muller- Wiener, Die Stadtbefestigungen von Izmir, Sigacik & Candarli Ist. Mitt 11, 1961, σελ. 59-114
³ X. Σολομωνίδης, *Η Εκκλησία της Σμύρνης*, σελ.69, Αθήνα 1960.
⁴ Γ. Λαμπάκης, *Οι Επτά Εκκλησίες της Αποκαλύψεως*, σελ.214, Αθήνα, 1909.
⁵ Κατάληψη της πόλης από τον Ταμερλάνο.
⁶ Μαρτυρία του Cepio το 1472 για «τουρκική πόλη» στο F.W. Hasluck, *The tomb of*

S. Polycarp» and the topography of ancient Smyrna, B.S.A. XX, 1913-4).
⁷ Στη μουσουλμανική παράδοση ο Άγιος Ιωάννης Βαπτιστής αναφέρεται ως ιερό πρόσωπο.
⁸ Αργότερα χρησιμοποιήθηκε ως κινστέρινα και ίσως πρόκειται για την «Κουφία Παναγία», F.W. Hasluck, *ο.π.*, σελ. 87, σμμ.1.
⁹ F.W. Hasluck, *ο.π.*, σελ. 1.
¹⁰ X. Σολομωνίδης, *ο.π.*, σελ. 31.
¹¹ X. Σολομωνίδης, *ο.π.*, σελ. 32.
¹² F.V.J. Arundell, *A visit to the seven churches of Asia with an excursion into Pisidia*, σελ.1 Λονδίνο 1828.
¹³ Ενδιαφέρον παρουσιάζει η πληροφορία ότι ο ναός ήταν μακριά από την πόλη εφόσον η Σμύρνη περιοριζόταν γύρω από το παλαιό λιμάνι τότε.
¹⁴ Περίπου πενήντα επί δέκα μέτρα.
¹⁵ F.W. Hasluck, *ο.π.*
¹⁶ Namazgah=ιερός χώρος, χώρος προσκυνήματος εξαιτίας του κοιμητηρίου.
¹⁷ K. Οικονόμος, *Αυτοσχέδιος Διατριβή περί Σμύρνης*, σελ.32, Σμύρνη, 1831.
¹⁸ F.V.J. Arundell, *Discoveries in Asia Minor including the description of several ancient cities and especially Antioch of Pisidia*, σελ.11, Λονδίνο 1834.

¹⁹ F.W. Hasluck, *ο.π.*
²⁰ 30 Απριλίου 1904 και X. Σολομωνίδης, *ο.π.*, σελ. 70-76.
²¹ X. Σολομωνίδης, *ο.π.*, σελ. 71.
²² Ο Δ. Κ. Μ. γεννήθηκε το 1768, χρημάτισε Μεγάλος Δραγουμάνος της Υψηλής Πύλης και αποκεφαλίστηκε το 1812. Ο Π.Κ.Μ. γεννήθηκε το 1778, χρημάτισε Μεγάλος Δραγουμάνος του Αυτοκρατορικού Στόλου και αποκεφαλίστηκε το 1812. Γιαγιά των δύο αδελφών ήταν η χιακή καταγωγής Σουλτάνα Μαυροκορδάτου. Γ.Ζολώτας, *Ιστορία της Χίου*, τ.1 Β, σελ.440, Αθήνα 1923, M.D.Sturdza, *Grandes Familles de Grèce d'Albanie et de Constantinople*, σελ.356, Paris 1991, F. Marinescu, G.Filitti, A.Tabaki, *Documents Gréco-Roumaines Le Fonds Mourousi d' Athènes*, tableau généalogique, Athènes-Bucarest 1991
²³ Στέφανος, υιός του Αμβροσίου Ράλλη, του κλάδου Χαβιαρά-Χαττά, και της Δέσποινας Μαξίμου, (1763-1829), P.Argenti, *Libro d'Oro de la Noblesse de Chio*, τ.2, σελ.143, London 1955.
²⁴ X. Σολομωνίδης, *ο.π.*, σελ.74-76.
²⁵ Ο Άνθιμος γεννιέται το 1763 στην Κομμακή της Νάξου. Βαπτίζεται Σακελάριος και είναι γιος του ιερέα Ιωάννη Εμμ. Χωριανόπουλου. Το 1789 χειροτονείται διάκονος. Το 1797 γίνεται πρωτοσύγκελος του Οικουμενικού Πατριαρχείου και τον ίδιο χρόνο εκλέγεται μητροπολίτης Σμύρνης με την υποστήριξη του Εθνομάρτυρα Πατριάρχη Γρηγορίου Εα. Παραμένει στο θρόνο για 24 χρόνια. Αν και φυλακισμένος από τους Τούρκους εκλέγεται Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως το 1822. Καθαιρείται και εξορίζεται στην Καισάρεια το 1824. Επιστρέφει στη Σμύρνη και κατοικεί στον «Απών Μαχαλά». Πεθαίνει το 1842 και ενταφιάζεται στην αυλή του Αγίου Ιωάννη. Στο ίδιο μέρος θάβεται επίσης και ο μητροπολίτης Πρεσπών Κυπριανός.
²⁶ Γ. Λαμπάκης, *ο.π.*, σελ.197, 215 & 223.

Από την Καππαδοκία στην Ελλάδα*

(Συνέχεια από τη σελ. 9)

στα Φάρασα (Βαράσο) τα υπογράφει ο Εφημέριος Παπά Αρσένιος Χατζή Εφέντη, ο γνωστός Άγιος Αρσένιος ο Καππαδόκης ο εκ Φαράσων.

Το πιστοποιητικό βαπτίσεως που δημοσιεύεται στη σελίδα 9 γράφει:

Πιστοποιούμεν ότι εκ των νομίμων συζύγων Παύλου και Ελισάβετ τη 9 Σεπτεμβρίου 1895, Σωτηρίου έτους ετέχθη εν τη κωμοπόλει Φάρασα της Επαρχίας Καισαρείας Καππαδοκίας τέκνον άρρεν όπερ βαπτισθέν κατά τας διατυπώσεις της Ορθοδόξου ημών Ανατολικής Εκκλησίας υπό του εφημερίου της Ιεράς εκκλησίας του Αγίου Βαραχισίου παπά Γερμανού, ανεδέξατο εκ της Ιεράς Κολυμβήθρας Ανάστος και ονόμασεν Θεόδωρος. Εις πίστωσιν τούτων εδόθη τω ειρημένω το παρόν ημών πιστοποιητικόν ίνα χρησιμεύσει αντώ όπου δει.

Εν Φαράσα τη 4 Ιουλίου 1924

Μάρτυρες
 Χαράλαμπος Προδρόμου
 Νικόλαος Λουκά
 ο επίτροπος Χαράλαμπος

εφημέριος

Παπά Αρσένιος Χα# Εφέντη

Ιερέας κατά τη βάπτιση είναι ο Παπά Γερμανός και ανάδοχος είναι ο Ανάστος. Παρατηρούμε πως δεν αναφέρεται επώνυμο γονέων του παιδιού, ούτε του αναδόχου. Των μαρτύρων αναφέρεται όνομα και πατρώνυμο. Δεν αναγράφεται ημερομηνία βαπτίσεως. Και βέβαια η ημερομηνία γεννήσεως 9 Σεπτεμβρίου 1895, είναι εικονική κατά προσέγγιση, 28 και πλέον έτη πριν από την έκδοση του βαπτιστικού. Το πιστοποιητικό εκδόθηκε 4 Ιουλίου 1924, μια εβδομάδα πριν την αναχώρηση για την Ελλάδα.

Οι περισσότεροι πρόσφυγες από τις αποικίες Φαράσων συγκεντρώθηκαν στο Πλατύ Ημαθίας, Νέο Μυλότοπο Γιαννιτών, Πετρανά και Βαθύλακκο Κοζάνης και στο Φελί και Μπούρα (Δοξαρά) Γρεβενών.

Ο υπολογισμός της αξίας της παρουσίας που εγκαταλείφθηκε στη Μικρά Ασία έγινε με βάση μια «Δήλωση Εκκαθαρίσεως» περιουσιακών στοιχείων που υπέβαλαν οι ανταλ-

λάξιμοι στη «Μικτή Επιτροπή επί της ανταλλαγής». Η Μικτή Επιτροπή ήταν τριμελής. Ένας αλλοδαπός, από χώρα της Ευρώπης που δεν πήρε μέρος στον πόλεμο, ένας Τούρκος και ένας Έλληνας. Οι Δηλώσεις των ανταλλάξιμων Χριστιανών συντάχθηκαν στην Ελλάδα, όπου έφτασαν κυνηγημένοι ή στη Μικρά Ασία, κατά την αναχώρηση με την ανταλλαγή.

Παρουσιάζω την περίπτωση ενός Φαρασιώτη. Στη Δήλωση ο ανταλλάξιμος εκτιμά την ακίνητη περιουσία του σε 940. Η Επιτροπή εκτιμά την αξία της ακίνητης σε 260 λίρες. Τελικά η Τράπεζα του «έδωσε» 16.375,75 δρχ. Τις 13.000 σε ομόλογα και 3575,75 δρχ. εις χείρας. Δηλαδή ο πρόσφυγας πήρε το αντίτιμο των 10 λιρών έναντι των 940 λιρών που δήλωσε διότι τα ομόλογα πήγαν «υπέρ της Αεροπορίας», όπως έλεγαν προπολεμικά. Βέβαια έγιναν σημαντικές υπερβολές στις δηλώσεις και οι ανταλλάξιμοι «φούσκωναν» την αξία της περιουσίας αλλά και να πάρει ο δικαιούχος το 1%;

Σημειώσεις:

1. Π. Καρολίδου. «Γλωσσάριον συγκριτικόν ελληνοκαππαδοκικών λέξεων, ήτοι η εν Καππαδοκία λαλουμένη διάλεκτος και τα

εν αυτή σωζόμενα ίχνη της αρχαίας Καππαδοκικής γλώσσης». Εν Σμύρνη, 1885. σελ. 35.

- Περισσότερα για τα Φάρασα βλέπε: 1. Μέλπω Μερλιέ «Το Αρχείο της Μικρασιατικής Λαογραφίας. Πώς Ιδρύθηκε. Πώς εργάστηκε» σελ. 21 – 24, Collection de l' Institut Franca s, ATHENES, 1948, 2. Μέλπω Μερλιέ «Οι Ελληνικές Κοινότητες στη σύγχρονη Καππαδοκία» Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών ΔΕΛΤΙΟ 1(1977) σελ. 65-74. 3. Ιορδάνη Παπαδόπουλου, «Αρραβωνιάσματα στα Φάρασα Καππαδοκίας ένα «διαζευκτηρίο» στα Καραμανλίδικα», *Καθ' ημάς Ανατολή* Περιοδική έκδοση του Συνδέσμου των εν Αθήναις Μεγαλοσχολιτών 5(2000) σελ. 297 - 312. Ειδικώς για το γλωσσικό ιδίωμα των Φαράσων βλέπε α) Ν. Π. Ανδριώτη, *Το Γλωσσικό Ιδίωμα των Φαράσων*, Collection de l' Institut Franca s, ATHENES 1948 και 2) Π. Καρολίδου ανωτέρω «Γλωσσάριον συγκριτικόν...». Μάξιμος Χαρακόπουλος «Ρωμιοί της Καππαδοκίας», Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003, σελ. 49.
- Octave Merlier «Proverbes de Farassa» COLLECTION DE L' INSTITUT FRAN AIS D' ATHENES, 1951 σελ. 7.
- Γεωργίου Π. Μαυροχαλυβίδη, «Η ΑΞΟ» Καππαδοκίας, τ. Β', Αθήνα 1990, σελ. 353 σμμ. 12.

* Απόσπασμα από ομιλία του Ιορδάνη Β. Παπαδόπουλου που πραγματοποιήθηκε στο Κέντρο Σοσιαλιστικών Μελετών το 2009.

ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΧΟΡΩΝ

Με επιτυχία πραγματοποιήθηκε για 3η συνεχή χρονιά, την Τετάρτη 9 Ιουνίου, στην πλατεία Διακοσίων Ηρώων – Σκοπευτήριο της Καισαριανής Φεστιβάλ Μικρασιατικών Χορών. Την εκδήλωση με τίτλο «Ιχνηλασίες στα τοπία της χορευτικής

κληρονομιάς της Μικράς Ασίας» οργάνωσε το Κέντρο Μικρασιατικού Πολιτισμού. Συμμετείχαν τα χορευτικά συγκροτήματα Πνευματικού Κέντρου Δήμου Καισαριανής, Μικρασιατικού Συλλόγου Καισαριανής, Πνευματικού Κέντρου Νέας Ερυθραίας, Συλλόγου Περαμίων – Κυζικηνών, Συλλόγου Μικρασιατών Ν. Ιωνίας «Η Καππαδοκία» και του Συλλόγου Ποντίων Λαυρίου «Ο Μιθριδάτης».

Στον χαιρετισμό που απηύθυνε προς το πυκνό ακροατήριο, η πρόεδρος του Κέντρου Μικρασιατικού Πολιτισμού κ. Άννα Βασιλάκη τόνισε μεταξύ άλλων και τα εξής: «Στόχος μας δεν είναι η απλή αναφορά και αναπαράσταση της χορευτικής παράδοσης των προγόνων μας αλλά η διατήρησή της μέσα από τη δική μας συμμετοχή. Ο χορός, ως η πρωταρχικότερη ίσως καλλιτεχνική έκφραση του ανθρώπου, πέρα από τον ξεκάθαρο ψυχαγωγικό του ρόλο, είχε ανέκαθεν κοινωνικές προεκτάσεις καθώς συνόδευε κάθε εκδήλωση της ανθρώπινης ζωής.

Η ιωνική χορευτική παράδοση είχε επηρεάσει από πολύ παλιά τα χορευτικά ήθη σε πολλά μέρη της Ελλάδας. Η επιρροή αυτή γίνεται πιο έντονη μετά την Καταστροφή του '22. Οι πρόσφυγες που ήρθαν εδώ, άνθρωποι ταλαιπωρημένοι αλλά πάντα ευγενικοί και χαμογελαστοί, τραγουδούσαν για τις πατρίδες τους και προσπαθούσαν να ενσωματωθούν στη νέα κοινωνική πραγματικότητα χω-

ρίς να χάσουν την ιστορική και πολιτιστική τους συνείδηση και ταυτότητα. Με τη μουσική τους παράδοση, τα τραγούδια και τους χορούς τους συνέβαλαν στην κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της Νεότερης Ελλάδας».

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ

Βραδιά αφιερωμένη στο Ρεμπέτικο

ΣΤΙΣ 2 Ιουνίου πραγματοποιήθηκε από το Μικρασιατικό Σύλλογο Καισαριανής, στο Δημαρχείο της πόλης εκδήλωση - αφιέρωμα στους Μικρασιάτες του Ρεμπέτικου τραγουδιού, που επιμελήθηκε ο Καισαριανιώτης μουσικός Γιώργος Αλτής.

Ακούστηκαν γνωστά τραγούδια των Γιόβαν Τσάους, Κ. Σκαρβέλη, Σ. Παγιουμτζή, Κ. Καριπή, Τσανάκου, Α. Χατζηχρήστου, Α. Δ...έλια, Β. Παπάζογλου, Σ. Παντελίδη, Ζ. Κασιμάτη, Γ. Δραγάτη, Π. Τούντα, Σ. Περιστέρη και Κ. Κοφινιώτη και συμμετείχε ολιγομελής χο-

ρευτική ομάδα του Μικρασιατικού Συλλόγου Καισαριανής, που προκάλεσαν κέφι και ενθουσιασμό στο πολυπληθές ακροατήριο που χειροκρότησε θερμά και παρατεταμένα τους καλλιτέχνες.

Την εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους ο δήμαρχος Σπύ-

ρος Τζόκας, δημοτικοί σύμβουλοι, ο επίτ. δήμαρχος Παναγ. Μακρής, ο πρώην δήμαρχος Γιώργος Κατημερτζής, ο επίτ. πρόεδρος του Μικρασιατικού Συλλόγου Καισαριανής Σαράντης Μολυνδρής και εκπρόσωποι μικρασιατικών σωματείων.

Ο λογότυπος της 5ης Συνάντησης Παιδικών Χορευτικών Τμημάτων που οργάνωσε ο Σύλλογος Μικρασιατών «Το Εγγλεζονήσι» Ν. Ιωνίας Μαγνησίας.

5η Συνάντηση Παιδικών Χορευτικών Τμημάτων

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Μικρασιατών «Το Εγγλεζονήσι» Νέας Ιωνίας Μαγνησίας, διοργάνωσε την 5η Συνάντηση Παιδικών Χορευτικών Τμημάτων με θέμα «Τα παιδιά χορεύουν, τραγουδούν και δραματοποιούν εικόνες από τις Αλησμόνητες Πατρίδες των προγόνων τους», που πραγματοποιήθηκε τη Δευτέρα 14 Ιουνίου στο Ανοιχτό Δημοτικό Θέατρο Νέας Ιωνίας.

Συμμετείχαν τα παιδικά τμήματα της Ενώσεως Ποντίων Νομού Μαγνησίας, των Κατα-

γομένων εξ Ανατολικής Ρωμυλίας Δήμων Νέας Ιωνίας και Αγκιάλου, του Συλλόγου Μικρασιατών «Το Εγγλεζονήσι» και το χορωδιακό τμήμα παραδοσιακής μουσικής του Ωδείου Νέας Ιωνίας.

Στην εκδήλωση εκτέθηκαν και βραβεύθηκαν τα έργα μαθητών των δημοτικών σχολείων, που έλαβαν μέρος στο διαγωνισμό ζωγραφικής του Συλλόγου με το σχετικό θέμα «Ζωγραφίζω εικόνες από τις Αλησμόνητες Πατρίδες».

Σκοπός και στόχος τόσο

της διοργάνωσης των συναντήσεων των παιδικών χορευτικών τμημάτων όσο και του διαγωνισμού ζωγραφικής ήταν και είναι να παρακινήθουν τα παιδιά ανεξάρτητα από την καταγωγή τους να διαβάσουν, να ρωτήσουν, να μάθουν την ιστορία και τον πολιτισμό της πατρίδας τους αφού αποτελούν τη συνέχεια και το μέλλον αυτού του τόπου και να συμμετάσχουν στις ποικίλες δραστηριότητες των συλλόγων.

Όσα δεν έγραψε η Ιστορία

Η Μικρά Ασία στον αγώνα του '21

Παρουσία πλήθους εκλεκτών προσκεκλημένων πραγματοποιήθηκε την Τετάρτη 26 Μαΐου στην αίθουσα προβολών του Ι.Μ.Ε. η παρουσίαση του νέου βιβλίου του συνεργάτη μας Τάκη Α. Σαλκιτζόγλου «Η Μικρά Ασία του 1821. Η συμβολή των Μικρασιατών στον εθνικό αγώνα» (εκδ. Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού). Για τη συμβολή του βιβλίου του κ. Σάλκιτζόγλου στην έρευνα των πηγών του '21 μίλησε η κυρία Μαρία Ευθυμίου, αναπλ. καθηγήτρια Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ο δεύτερος ομιλητής, ο πρόεδρος της Ενώσεως Σμυρναίων, αντιστράτηγος Ευάγγελος Τσίρκας, στην ομιλία του ανέφερε πως με το νέο βιβλίο αποκαθίσταται μια αδικία της Ιστορίας απέναντι στους Μικρασιάτες που πήραν μέρος στην Επανάσταση του 1821.

«Θεώρησα χρέος μου να ασχοληθώ με το θέμα καθώς οι θυσίες των Ελλήνων Μικρασιατών που συμμετείχαν στην επανάσταση δεν είναι γνωστές γιατί δεν έτυχε να πέσουν πάνω τους οι προβολείς της ιστορίας», ανέφερε στην ομιλία του ο συγ-

Παρουσίαση
του νέου βιβλίου
του Τάκη
Σαλκιτζόγλου
στο Ι.Μ.Ε

γραφέας κ. Τάκης Σαλκιτζόγλου.

Έκπληκτο το ακροατήριο άκουσε το συγγραφέα να αναφέρει άγνωστα περιστατικά από τη συμμετοχή των Μικρασιατών στον αγώνα της Εθνικής Παλιγγενεσίας. Η «Μ.Ηχ.» που ήταν εκεί παραθέτει μερικές χαρακτηριστικές αναφορές του όπως εκείνες:

■ Του Κυδωνιάτη αγωνιστή Δημητρίου Μοσχονησιώτη, πραγματικού πορθητή του Παλαμηδίου τη νύχτα της 30ής Νοεμβρίου 1822.

■ Του Σμυρνού αρχηγού της Ιωνικής Φάλαγγας Γιαννακού Καρόγλου.

■ Των 17 κοριτσιών από τη Βαρασό που προτίμησαν να πνιγούν στον ποταμό Σάρο παρά να πέσουν στα χέρια των Τούρκων.

■ Τους Μαυροθαλασσίτες αγωνιστές από την Τραπεζούντα

Το πάνελ των ομιλητών κατά την παρουσίαση του βιβλίου «Η Μικρά Ασία στον αγώνα του '21. Αριστερά ο συγγραφέας του έργου Τάκης Σαλκιτζόγλου, στο κέντρο ο πρόεδρος της Ενώσεως Σμυρναίων κ. Ευάγγελος Τσίρκας και δεξιά η αναπλ. καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Μαρία Ευθυμίου.

που πολέμησαν με τον Αλέξανδρο Υψηλάντη στη Μολδοβλαχία.

■ Της άλλοτε αρχόντισσας του Αϊβαλιού, Πανωραίας Χατζηκώστα, που μετά την καταστροφή της πατρίδας της έζησε πάμπωχη στ' Ανάπλι ως «Ψωροκώσταίνα» και έδωσε το όνομά της στην αναξιοπαθούσα και μίζερη Ελλάδα.

Το βιβλίο κλείνει ένας μεγάλος κατάλογος, πάνω από 70 σελίδες, με ονόματα Μικρασιατών

αγωνιστών από τις πόλεις και τα χωριά της Μ. Ασίας, που ο συγγραφέας ανέσυρε από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους και εκτενή βιβλιογραφία, ελληνική και ξένη.

Έργο ενδιαφέρον και είναι πολλαπλά χρήσιμο, ιδίως στις μέρες μας που η συνεισφορά των Μικρασιατών στους εθνικούς αγώνες παραμένει τραγικά παραμελημένη στην ιστορική μνήμη των Ελλήνων.

N.X.B.

Εκδηλώσεις για την επέτειο της Άλωσης

■ Η 557η επέτειος από την Άλωση της Κωνσταντινούπολης τιμήθηκε από την Ιωνική Στέγη Ηλιούπολης με ειδική εκδήλωση, στην αίθουσα τελετών του τοπικού Μουσείου Εθνικής Αντίστασης στις 31 Μαΐου. Σ' αυτήν η παρουσίαση του βιβλίου του D. Nicol «Ο Αθάνατος Αυτοκράτορας», που αναφέρεται στη ζωή και στο θρόνο του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, έλαβε χώρα από τον πρώην σύμβουλο της «Ενώσεως Σμυρναίων» κ. Χρήστο Π. Μπαλόγλου, διδάκτορα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Φρανκφούρτης, ιστορικό της Οικονομίας και πολλάκις βραβευμένο από την Ακαδημία Αθηνών για το πρωτότυπο συγγραφικό του έργο.

Η θεατρική ομάδα της «Στέγης» παρουσίασε αποσπάσματα από το έργο του ιστορικού Στέφαν Τσβάιχ για τις τελευταίες στιγμές του Κωνσταντίνου και ο Τζώρτζης Μαυροϊδής συνόδευσε με το σύ-

τι του τους θρήνους της Πόλης που απέδωσε η εκλεκτή Βάσω Σαββίδου.

Η εκδήλωση έκλεισε με χορούς της Πόλης από τα χορευτικά τμήματα της «Στέγης».

Προλόγισε η πρόεδρος της Ιωνικής Στέγης κ. Αργυρώ Πίκουλα – Κοντογεώργου.

■ Εκδήλωση για την Άλωση της Πόλης οργάνωσε την Κυριακή 6 Ιουνίου, το βράδυ, στο προαύλιο του ενοριακού Ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου Ιωνίας, η Μικρασιατική Στέγη Κορίνθου. Μίλησε ο επικ. καθηγητής της Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου κ. Αριστείδης Δουλαβέρας με θέμα: «Η Άλωση της Πόλης στα τραγούδια και στους θρύλους του λαού μας». Ακολούθησε καλλιτεχνικό πρόγραμμα με παραδοσιακούς χορούς και τραγούδια.

Ένα ακανθώδες ιστορικό ζήτημα

Του **Ιάκωβου Βαφειάδη, δρ. Θεολογίας**

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΟΝΗΡΟΥ Ελληνισμός και Χριστιανισμός (Από την Καινή Διαθήκη έως και τον Μέγα Βασίλειο)

Η συγκεκριμένη μελέτη ασχολείται με ένα ακανθώδες ιστορικό ζήτημα. Πλειάδα ερευνητών και πλήθος μελετών ασχολούνται με το θέμα αυτό. Στην εκτενή μελέτη του κ. Πονηρού, το εν λόγω ζήτημα εξετάζεται με τη χρήση των πηγών της Χριστιανικής Γραμματείας των 4 πρώτων αιώνων επικεντρώνοντας την προσοχή στο έργο του Μ. Βασιλείου. Συγχρόνως εξετάζονται, σε αναφορά με τους χριστιανούς συγγραφείς, οι αρχαιοελληνικές πηγές απ' όπου άντλησαν τα κείμενά τους οι εκκλησιαστικοί συντάκτες.

Το όλο έργο προτάσσεται εισαγωγικός λόγος (Προλεγόμενα σ.σ. 9-32) όπου αναλύεται η σημασία του θέματος της σχέσεως Ελληνισμού – Χριστιανισμού και πλαισιώνεται από ευσύννοπη ιστορική εισαγωγή που αφορά τους 4 πρώτους μεταχριστιανικούς αιώνες και τα κύρια σημεία της ζωής και δράσης του Μεγάλου Ιεράρχη. Ακολουθεί το **Α' κεφ.** (σ.σ. 33-68) στο οποίο εξετάζεται, εν συντομία, η χρήση βασικών θέσεων της αρχαιοελληνικής φιλοσοφίας από τους κορυφαίους Αποστόλους Παύλο και Πέτρο, τον Ιάκωβο Αδελφόθεο και τους Ευαγγελιστές (Συνοπτικοί και Δ' Ευαγγέλιο).

Στο **Β' κεφ.** (σ.σ. 69-125) εξετάζεται η χρήση βασικών θέσεων της αρχαιοελληνικής φιλοσοφίας από τους προγενεστέρους, του Μ. Βασιλείου, εκκλησιαστικούς συγγραφείς: καλύπτεται, κατ' αυτόν τον τρόπο, το διάστημα από τα τέλη του Ιου έως τις αρχές του 4ου αι. μ.Χ.

Το **Γ' κεφ.** (σ.σ. 126-176) αναπτύσσει τις θέσεις του Μ. Βασιλείου έναντι της φιλοσοφίας με βάση το έργο του «Προς τους νέους όπως αν εξ ελληνικών ωφελοίντο λόγων». Εκκινεί με έναν ευρύτερο προβληματισμό αναφορικά με το συγκεκριμένο έργο και σχολιάζει αιτιάσεις της σύγχρονης και παλαιότερης έρευνας. Ακολουθεί εκτενής και κατατοπιστική ανάλυση του έργου, ενώ το κεφάλαιο περατώνεται με συμπεράσματα και αναλυτική έκθεση όλων των αρχαιοελληνικών πηγών του κειμένου του Μ. Βασιλείου.

Στο **Δ' κεφ.** (σ.σ. 177-187) αναπτύσσονται οι θέσεις του Βασιλείου έ-

ναντι της ειδωλολατρείας με χρήση παραπομπών από το σύνολο έργου του.

Στο **Ε' κεφ.** (σ.σ. 188-269), που είναι και το εκτενέστερο της μελέτης, εξετάζεται η χρήση ιδεών των ελλήνων φιλοσόφων και υπολοίπων διανοητών από τον Μ. Βασίλειο στο σύνολο του έργου του και εντοπίζονται παράλληλα, δάνεια ή και αντιγραφές από τον πλούτο της αρχαίας ελληνικής κληρονομίας. Σημειώνεται η δημιουργική

πρόσληψη και κριτική αποτίμηση των ελληνικών ιδεών από τον χριστιανό ιεράρχη και τονίζεται η κατάφαση του Βασιλείου στην ελληνική παιδεία μέτοχος της οποίας, άλλωστε, υπήρξε και ο ίδιος. Ακολουθεί ευσύννοπη αναφορά των γενικών συμπερασμάτων της όλης μελέτης (σ.σ. 270-271), εν συνεχεία σημειώνεται εκτενής **Βιβλιογραφία** (σ.σ. 272-286) καθώς και πίνακας συντημήσεων (σ.σ. 287-288).

Ακολουθεί **Παράρτημα** περιέχον το κείμενο του λόγου του Μ. Βασιλείου με πρωτότυπη και δημιουργική μετάφρασή του στην νέα ελληνική γλώσσα (σ.σ. 290-323). Το έργο περατώνεται με **Ευρετήριο** κύριων ονομάτων, εννοιών και πραγμάτων-άκρως απαραίτητο για έργο τέτοιας εκτάσεως (σ.σ. 325-332).

Διήκουσα έννοια του έργου είναι η αρμονική συνύπαρξη των δύο μεγεθών, Ελληνισμού και Χριστιανισμού. Αμφότεροι διακρίνονται για το οικουμενικό τους πνεύμα, το οποίο αφορά όλη την ανθρωπότητα. Ο Χριστιανισμός βρήκε συμπαράστατη τον Ελληνισμό, ενώ εξ αρχής αντιμετώπισθηκε εχθρικά από τον Ιουδαϊσμό (σ. 10). Κατά τον σ. ο Χριστιανισμός δεν έχει εβραϊκή προέλευση, αλλά ελληνικό ιδεολογικό υπόβαθρο από τα πρώτα του βήματα (σ. 12). Απαντάται σύνθεση Ελληνισμού-Χριστιανισμού, η δε χριστιανική άποψη ενίοτε συνι-

στά χρυσή τομή μεταξύ Ελληνισμού και Ιουδαϊσμού (σ. 58). Η ελληνική φιλοσοφία παρέχει επιχειρήματα στους συγγραφείς της Κ.Δ. να στηρίξουν τη χριστιανική διδασκαλία (σ. 66). Η ελληνική φιλοσοφία και διάνοηση αποτελεί συστατικό στοιχείο του Χριστιανισμού εκ των ων ουκ άνευ (σ. 67). Η ελληνική παιδεία και η χριστιανική διδασκαλία αποτελούν άρρηκτη ενότητα έχοντας κοινή ρίζα (σ. 140).

Οι Πατέρες της Εκκλησίας υιοθετούν την ελληνική παιδεία θεωρώντας την χρήσιμη και ωφέλιμη, εξοβελίζουν μόνο το θρησκευτικό της σκέλος όταν αυτό οδηγεί στην πολυθεία και την ειδωλολατρεία, οι οποίες καταδικάζονται ρητώς σε κάθε τους μορφή (σ. 119). Είναι δυνατόν να υπάρξει σύνθεση μεταξύ της σοφίας των αρχαίων ελλήνων διανοητών και της εν Χριστώ αποκαλύψεως επ'ωφελεία ολοκλήρου της ανθρωπότητας (σ. 124). Οι Πατέρες θεωρούν αγαθά και χρήσιμα τα αρχαιοελληνικά κείμενα, όταν αυτά προάγουν την ανύψωση και βελτίωση του ανθρώπου, κατά τούτο και τα συνιστούν ενώ, αντιθέτως, ουδέποτε συνέστησαν εις οιονδήποτε τη μελέτη και σπουδή έργων αιρετικών συγγραφέων ή της μαγείας, της μαντείας και της αστρολογίας επειδή τα θεωρούσαν βλαπτικά και επιζήμια (σ.σ. 130-131).

Η αρχαία ελληνική σοφία ουδέποτε χάθηκε αλλά, τουναντίον, διασώθηκε εντός της Εκκλησίας (σ. 243). Σημειώνεται ο θεραπευτικός χαρακτήρας της παιδείας, η οποία εκδιώκει το πνευματικό σκότος και συνδέεται με τη σωτηρία και ακεραΐωση του ανθρώπου (σ. 227). Επισημαίνεται ότι η κοσμική σοφία είναι απ' εαυτού της ανίσχυρη στην κατάδειξη των θείων πραγμάτων καθόσον επιχειρεί την υποταγή του υπερλόγου στοιχείου στην ανθρώπινη λογική (σ.σ. 234-235). Τα δύο τελευταία στοιχεία είναι ειλημμένα από τη σκέψη του Μ. Βασιλείου, ο οποίος είναι μέγας συνεχιστής των μεγάλων ελλήνων φιλοσόφων κατά τον 4^ο μ.χ. αι.

Σειρά ζητημάτων όπως η φιλία, η πρόσκτηση της αρετής, η πενία ως «φιλοσοφίας τροφός», η αποφυγή της κολακειάς, η εφαρμογή των θείων εντολών και η καταδίκη της αφιλοσόφου φιλοπεριεργείας εξετάζονται στην ενότητα με τον τίτλο «Ηθική» του Ε' κεφ. Κατά την μέθοδο του σ. εκτίθενται οι απόψεις του Μ. Βασιλείου και εντοπίζονται οι αρχαιοελληνικές πηγές άντλησης ώστε να φανεί η πνευματική εξάρτηση και η ιστορική συνέχεια.

Κατ' άκρην συντομίαν τονίζουμε

τρία σημεία του βιβλίου: I) Την ρέουσα, ζωντανή και χυμώδη γλώσσα του σ. ο οποίος συνθέτει γόνιμα τη δημοτική με τη λόγια έκφραση της ελληνικής γλώσσας. Οι ιδέες εκτίθενται με σαφήνεια και λαγαρότητα δίχως νοηματικές ακροβασίες. Η σαφήνεια εντάσσεται στις αρετές του βιβλίου. II) Αναίρεται με άκρα πειστικότητα το επιχειρήμα περί υποτιθέμενης καταστροφής και διώξεως του αρχαίου ελληνικού πνεύματος και των μνημείων του από την Εκκλησία και το Βυζάντιο. Καταδεικνύεται το ασύστατο του ισχυρισμού και αναδεικνύεται ο έμπρακτος σεβασμός των χριστιανών στην αρχαιοελληνική κληρονομία. Συγχρόνως αποδεικνύεται η μη-ύπαρξη πλήρους ανοχής και ελευθερίας στην ίδια την αρχαιοελληνική κοινωνία με παράθεση παραδειγμάτων καταδιώξεως επιφανών ανδρών της αρχαιότητας (σ.σ. 11, 21-23, 143, 147, 164-165, 171, 183-185, 243, 263-266). III) Συναρτήσει του προηγουμένου στοιχείου: εξετάζεται το έδικο Ιουλιανού του Παραβάτη με το οποίο απαγορεύονταν σε μη ειδωλολάτρες να διδάσκουν τα κείμενα αρχαίων ελλήνων συγγραφέων. Παρά το σύντομον της εκθέσεως (σ.σ. 18-23) με πειστικότητα αποδεικνύεται ότι μέλημα του Ιουλιανού δεν ήταν η διάσωση της φιλοσοφίας αλλά της ειδωλολατρείας, η οποία, σταδιακώς, εξαφανίζονταν από την ιστορία.

Εν κατακλείδι σημειώνουμε ότι η μελέτη αναδεικνύει πτυχές του θέματος που δεν είχαν επαρκώς ερευνηθεί. Παρά τις ενδεχόμενες, θεολογικές κυρίως, ενστάσεις οιονδήποτε το έργο προσφέρει ένα πανόραμα ιδεών με παράθεση πολυάριθμων πηγών από την αρχαιοελληνική και την χριστιανική γραμματεία. Συνεισφέρει δε σ' ένα πάντοτε ανοικτό θέμα με σαφήνεια, πειστικότητα και φιλαλήθεια, είτε συμφωνεί είτε διαφωνεί κάποιος με τον συγγραφέα.

Για μία γόνιμη, συγκριτική εξέταση στο πελώριο αυτό ζήτημα προτρέπουμε τους φιλομαθείς αναγνώστες να διαβάσουν την (κατά τη γνώμη μας ανυπέρβλητη) μελέτη του Μητροπολίτου Περγάμου Ιωάννου Ζηζιούλα: **ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ & ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ**. Η συνάντηση των δύο κόσμων, εκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα, 2003, σ.σ. 197 (α' δημοσίευση στην **ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ**, Εκδοτική Αθηνών, τομ. ΣΤ' σ.σ. 519-559).

«Γεωργιάδης»,
Αθήνα, 2010, σ.σ. 335

Πρώτη ερευνητική εργασία του συμριναϊκής καταγωγής συγγραφέα - παλαιού προσκόπου κ. Νίκου Κουρκουρή.

Τα βιβλία αυτά αναφέρονται τον προσκοπισμό ως τμήμα της ελληνικής κοινωνίας από το 1910 ως το 1935 (περιέχονται και μεταγενέστερα στοιχεία). Το κύριο θέμα καλύπτει εκτενώς τις πρώτες δεκαετίες του Προσκοπισμού στην Ελλάδα, ενώ παράλληλα ο αναγνώστης ανακαλύπτει πάμπολλες ενδιαφέρουσες πληροφορίες για την περίοδο αυτή της ελληνικής ιστορίας γενικότερα.

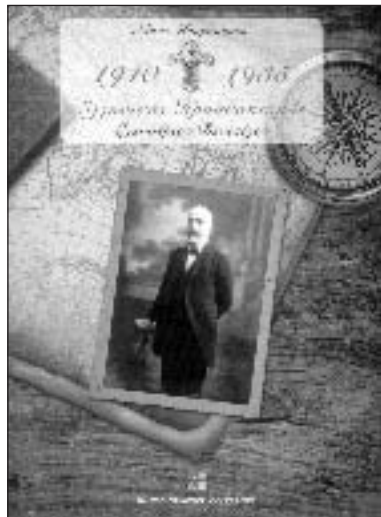
Ο Ελευθέριος Βενιζέλος υποστήριξε προσωπικά την ίδρυση, ανάπτυξη και εξάπλωση του θεσμού, με δωρεές και νομοθετικές ρυθμίσεις. Υπήρξε ο πρώτος γενικός αρχηγός του.

Η πρώτη προσκοπική ομάδα λειτούργησε σε ιδιωτικό εκπαιδευτήριο, αλλά το Σώμα απευθύνθηκε εξίσου σε αστικά και λαϊκά στρώματα. Την περίοδο 1914 -16 εγκαταστάθηκαν στην Βόρεια Ελλάδα περισσότεροι από 150.000 πρόσφυγες από την Βουλγαρία και την Τουρκία. Πολλά παιδιά από τις οικογένειες αυτές γράφτηκαν σε προσκοπικές ομάδες.

Στην Μικρά Ασία μεταξύ 1918-1922 λειτούργησαν 63 ομάδες προσκόπων. Από το 1919 προσέφεραν υπηρεσίες στον ελληνικό στρατό στην Σμύρνη ως αγγελιαφόροι, οδηγοί, διερμηνείς, γραφείς και τραυματιοφορείς. Πραγματοποίησαν επίσης εκπαιδευτικά, φιλανθρωπικά και κοινωνικά έργα.

Οι Τούρκοι τους μισούσαν, το 1919 που κατέλαβαν το Αϊδί, έσφαξαν 25 προσκόπους και 6 αρχηγούς τους, όταν αρνήθηκαν να αλλαξοπιστήσουν. Στις 9 Απριλίου 1922 έσφαξαν δεκατρείς προσκόπους των Σωκίων και τον αρχηγό τους. Ο Νικόλαος Πλαστήρας το 1922, παρά το τεράστιο πρόβλημα της στέγασης εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων, αναγνωρίζοντας την χρησιμότητα του προσκοπισμού, δώρισε στο Σώμα προσκόπων ένα οικοπέδο στον Πειραιά για να χρησιμοποιηθεί ως γυμναστήριο.

Ελληνικός Προσκοπισμός

1910-1935

Ελευθέριος Βενιζέλος

1910-1935

Αθανάσιος Λευκαδίτης

1910-1935

Κωνσταντίνος Μελάς

1910-1920

Μ. Νεγρεπόντης - Δ. Γληνός

Εκδ. Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού
Αθήνα 2009

«Από τον Σεπτέμβριο 1916 έως τον Ιούνιο 1917, η Ελλάδα είχε χωριστεί σε δύο κράτη, με αντίπαλες κυβερνήσεις. Την (βασιλική) ουδετερόφιλη κυβέρνηση στην Αθήνα και την (βενιζελική) στην

Θεσσαλονίκη, που μαχόταν στο πλευρό Αντάντ τους Βούλγαρους εισβολείς. Στην διχοτομημένη αυτή χώρα, το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων δρούσε ενωμένο»!

Ο Πατάρων Μελέτιος (Χρησιτίδης) και η δράση του στην Θράκη

Στην αναγνωρισμένη από όλον τον Μικρασιατικό Ελληνισμό προσωπικότητα, ευφύμως γνωστή για το ποιμαντικό, φιλανθρωπικό και διοικητικό της έργο, τον αοιδίμο επίσκοπο Πατάρων Μελέτιο (Χρησιτίδη), κατά κόσμον Δημήτριον Χατζη-αγάπογλου, (Σπάρτη Πισιδίας 1880 - Νέα Ιωνία Αττικής 20 Ιουλίου 1967), ο οποίος από του 1924 μέχρι της τελευταίας του συνέδεσε το όνομά του με την διαποίμανση, νουθεσία και παρηγορία των Μικρασιατών προσφύγων της Ν. Ιωνίας, προαχθείς για τις υπηρεσίες του τον Ιανουάριο 1961 σε τιτουλάριο Μητροπολίτη Πατάρων και βραβευθείς υπό της Ακαδημίας Αθηνών την 25 Μαρτίου 1963, αξίζει να προβληθεί και κατάλληλα να διερευνηθεί η δραστηριότητά του στην Θράκη κατά την διάρκεια της Κατοχής. Πρόσφορη αφορμή για την παρούσα δημοσίευση μας δίδει το πρόσφατο έργο του θεολόγου-κοινωνιολόγου Δρος Γ. Μουστάκη, *Η μαύρη βίβλος των παρεκκλησιαστικών οργανώσεων: Ζωή-Σωτήρ-Χρυσόπηγή*. «*Opus Dei*» στην Ελλάδα. Αθήνα, εκδ.

Όρος, 2010, σ. 56.

Τον Φεβρουάριο 1941 και μεσοσύntonος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ο Μελέτιος αποστέλλεται από τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος Χρυσάνθο (Φιλίππιδη) (1881-1949) στην ακριτική Ιερά Μητρόπολη Αλεξανδρουπόλεως για την διαποίμανσή της, διότι ο επιχώριος Μητροπολίτης, παλαιός Μακεδονομάχος, παρέμενε στην Αθήνα [Α. Καζαντζόγλου, *Ο «άγιος των Πισιδών» Πατάρων Μελέτιος*. Νέα Ιωνία, 2000, σσ.32-33]. Την 6^η Απριλίου 1941 η Γερμανία και Βουλγαρία επιτίθενται κατά της Ελλάδος και η Θράκη δέχεται πρώτη την επίθεση και καταλαμβάνεται από τα εχθρικά στρατεύματα. Στην Αλεξανδρούπολη συστήνεται η κεντρική Επιτροπή του Λαού της πόλεως, με σκοπό να υποδεχθεί τα γερμανικά στρατεύματα. Επίτιμος Πρόεδρος έχει ορισθεί ο Πατάρων Μελέτιος και τα υπόλοιπα μέλη της Επιτροπής είναι επίλεκτα μέλη της κοινωνίας της Αλεξανδρουπόλεως. Απευθύνουν επιστολή προ τον Αδόλφον Χίτλερ, μέσω της εν Αλεξαν-

δρουπόλεως Στρατιωτικής Διοικήσεως και εξυμνούν «τα ηρωικά Στρατεύματα της Κατοχής», διότι επέδειξαν «ευγένειαν και αληθή ιπποτισμόν» δεδομένου ότι εσεβάσθησαν «απολύτως την εθνικήν και ατομικήν ζωήν, τιμήν, και περιουσίαν, τα ήθη και τα παραδόσεις αυτού», ενώ παράλληλα επέδειξαν «ειλικρινές ενδιαφέρον» για την ατομική και κοινωνική ζωή των κατοίκων.

Το έγγραφο αυτό φέρει ημερομηνία 10 Απριλίου 1941 και ενώ η Ελλάδα δεν είχε συνθηκολογήσει ακόμα. Η προσπάθεια της Επιτροπής απέβλεπε να παραμείνει η Αλεξανδρούπολη στην σφαίρα κατοχής των Γερμανών και όχι των Βουλγάρων. Η συνέχεια υπήρξε οδυνηρή για τον Μελέτιο. Οι Βούλγαροι έκριναν ανεπιθύμητο τον Μελέτιο και βιαίως τον απέλασαν μετά από τέσσερις μήνες. Με πλοίο απεστάλη στον Πειραιά και έκτοτε επανελθών στην Ν. Ιωνία συνέβαλε, με τις δυνάμεις του, στην παρηγορία και αρωγή των κατοίκων της.

Χρήστος Π. Μπαλόγλου

Θεία Λειτουργία με τον Πατριάρχη στην Παναγία Σουμελά του Πόντου

Καθαρά προσκυνηματικό χαρακτήρα θα έχει η τέλεση της Θείας Λειτουργίας στην ιστορική Μονή της Παναγίας Σουμελά, στις 15 Αυγούστου, για πρώτη φορά μετά την εκδίωξη των Ελλήνων του Πόντου και της Μικράς Ασίας το 1923. Αυτή είναι η θέση του Φαναρίου, το οποίο εξασφάλισε μετά από πολλές προσπάθειες άδεια από την Άγκυρα για τη Θεία Λειτουργία.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος υπογράμμισε ότι κατά την Θεία Λειτουργία «δεν έχουν θέση πολιτικές και άλλες παρόμοιες κοσμικές εκδηλώσεις». Επίσης, ανέφερε ότι εξυπηρετεί καλύτερα η Θεία Λειτουργία να γίνει στον αύλειο χώρο της Μονής, διότι το Καθολικό της, ως γνωστόν, είναι μικρό. Έτσι θα υπάρχει η δυνατότητα παρακολούθησης από πολύ περισσότερους προσκυνητές και κάλυψής της από τα Μ.Μ.Ε.

Καθώς από ακραίους εθνικιστές και φονταμενταλιστές ισλαμιστές στην Τουρκία γίνονται προσπάθειες για ματαίωση της Θείας Λειτουργίας, το Οικουμενικό Πατριαρχείο συνιστά την αποφυγή κάθε κίνησης, που θα μπορούσε να επισκιάσει τον θρησκευτικό χαρακτήρα του ιστορικού αυτού γεγονότος. **Ήδη πρόην στέλεχος της νομαρχίας Τραπεζούντας κατέθεσε μήνυση κατά του Τούρκου υπουργού Πολιτισμού για την άδεια της τέλεσης της Θείας Λειτουργίας, ενώ φανατικοί ισλαμιστές αξιώνουν**

να τους επιτραπεί να προσευχηθούν στην Αγία-Σοφία στην Πόλη.

Της Θείας Λειτουργίας θα προεξάρχει ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος, ο οποίος με επιστολή του, πριν από μήνες, είχε ζητήσει από την Άγκυρα να επιτραπεί η τέλεση της.

Η ευχάριστη είδηση για την παραχώρηση άδειας για τη Θεία Λειτουργία στο μοναστήρι, το οποίο λειτουργεί ως μουσείο, δόθηκε στον Πατριάρχη στις 7 Ιουνίου από τον Τούρκο υπουργό Πολιτισμού κ. Γκιουνάι στο περιθώριο συναντήσεως στην Κωνσταντινούπολη. Την επομένη η απόφαση της τουρκικής κυβέρνησεως κοινοποιήθηκε και επισήμως διά σχετικού εγγράφου της προς το Πατριαρχείο. Πριν από μερι-

κές εβδομάδες επισκέφθηκε τον Οικουμενικό Πατριάρχη ο δήμαρχος της Μάτσκα του Πόντου, η οποία απέχει 15χλμ από το μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά, και τον προσκάλεσε στην πόλη του λέγοντας ότι θα αποτελέσει ένα σημαντικό γεγονός χαράς και τιμής για τους κατοίκους.

Σύμφωνα με την παράδοση, το 386 οι Αθηναίοι μοναχοί Βαρνάβας και Σωφρόνιος οδηγήθηκαν στις απάτητες βουνοκορφές του Πόντου μετά από αποκάλυψη της Παναγίας, με σκοπό να ιδρύσουν το μοναχικό της κατάλυμα. Εκεί, σε σπήλαιο της απόκρημνης καταφύγειας του όρους, σε υψόμετρο 1063 μέτρα, είχε μεταφερθεί από αγγέλους η ιερή εικόνα της Παναγίας της Αθηνιώτισσας, την οποία, πάντα κατά την παράδο-

ση, εικονογράφησε ο ευαγγελιστής Λουκάς. Κοντά στο σπήλαιο κτίστηκε το 1860 ένας πανοραμικός τετραώροφος ξενώνας 72 δωματίων και άλλοι λειτουργικοί χώροι.

Το 1922 οι Τούρκοι κατέστρεψαν ολοσχερώς το μοναστήρι, αφού πρώτα σύλησαν όλα τα πολύτιμα αντικείμενα, που υπήρχαν μέσα στη μονή και έβαλαν φωτιά, για να σβήσουν τα ίχνη των εγκλημάτων τους ή για να ικανοποιήσουν το μίσος τους εναντίον των Ελλήνων.

Με την ευκαιρία της Θείας Λειτουργίας, η Ι. Μητρόπολη Δράμας οργανώνει τετραήμερη προσκυνηματική εκδρομή στον Πόντο με απευθείας πτήση από την Θεσσαλονίκη στην Τραπεζούντα.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Χ. ΒΙΚΕΤΟΣ

Ανησυχία και στον ποντιακό κόσμο

Ο κίνδυνος να υποβαθμιστεί η θρησκευτική εκδήλωση στην ιστορική Μονή Σουμελά από ακραία στοιχεία απασχολεί έντονα και τους εκπροσώπους των Ποντίων, κορυφαίοι παράγοντες των οποίων συνιστούν «σοβαρότητα» και «αυτοσυγκράτηση». Ο μητροπολίτης Δράμας κ. Παύλος, ο μόνος ποντιακής καταγωγής ιεράρχης της Εκκλησίας της Ελλάδος, δήλωσε στο «Βήμα» ότι: «Η επίσκεψη στην Παναγία μας, πρέπει να μείνει μακριά από εξάρσεις που μπορούν να σκιάσουν την ιστορική προσπάθεια του Οικουμενικού μας Πατριάρχη. Αντίθετα πρέπει να στηρίξουμε την προσπάθειά του με α-

πόλυτη σοβαρότητα». Από την πλευρά του ο πρόεδρος της Ευξείνου Λέσχης Αθηνών κ. Δημήτριος Μελισσανίδης μιλώντας για το ίδιο θέμα στην εφημερίδα «Ποντιακή Γνώμη» είπε: «Η χορήγηση άδειας για την τέλεση λειτουργίας το 15αύγουστο στην Παναγία Σουμελά στον Πόντο προκαλεί συγκίνηση στον Ποντιακό Ελληνισμό. [...] Πρέπει όλοι οι προσκυνητές να δείξουν κατά την παρουσία τους εκεί τον οφειλόμενο σεβασμό και προπάντων αυτοσυγκράτηση, ώστε να αποφευχθούν εξαλλοσύνες και πράξεις βίας που θα μας εκθέσουν».